

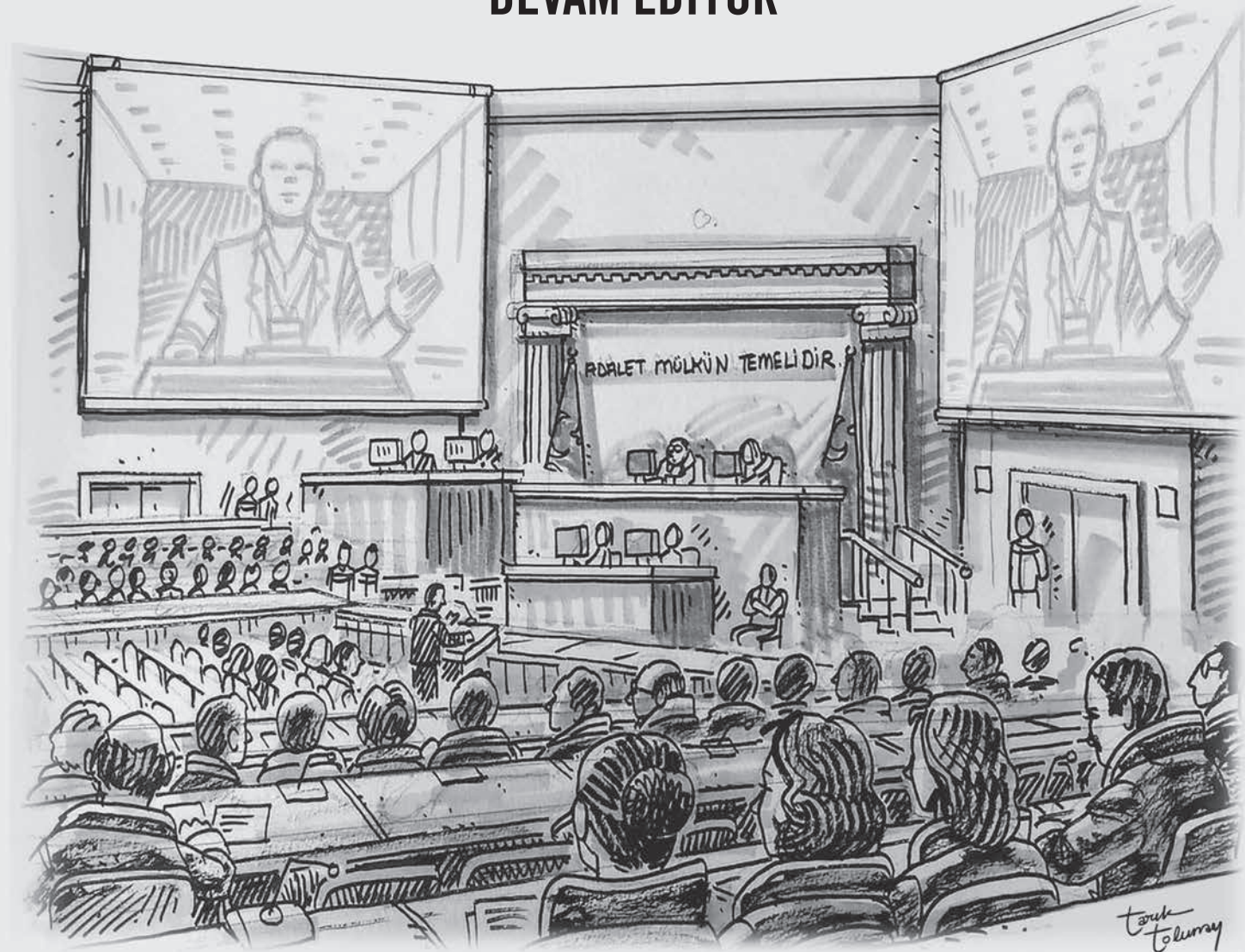
BÜLTEN

ULUSLARARASI
AF ÖRGÜTÜ

ULUSLARARASI AF ÖRGÜTÜ ÜYE VE DESTEKÇİLERİ İÇİN
2020/1

ADALETİ BEKLERKEN PANDEMİ SÜRECİNDE İNSAN HAKLARI MÜCADELESİ DEVAM EDİYOR

ULUSLARARASI
AF ÖRGÜTÜ

BÜLTEN

İLETİŞİME GEÇİN

amnesty.org.tr

bulten@amnesty.org.tr

+ (90) 212 361 62 17

BİZE KATILIN

bit.ly/aforgutu

twitter.com/aforgutu

instagram.com/aforgutu

Dergi Adı: Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi İktisadi İşletmesi Bülteni
İmtiyaz Sahibinin adı: Gonca Altınok
Sorumlu Yazı İşleri Müdürünün Adı: Necmettin Tuğkan Gündoğdu
Kapak Çizimi: ©Tank Tolunay
Editör: Fatma Yörür
Çeviri Editörü: Dila Keleş
Fotoğraf Editörü: Fırat Doğan
Tasarım/Uygulama: Altuğ Çavuşoğlu

Yönetim Yeri, Adresi: Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi İktisadi İşletmesi
Hacımimi Mah. Kemeralı Cad. No:31 Adahan Kat:2
Karaköy Beyoğlu/İSTANBUL
Basım Yapanın Adı ve Adresi: Hilmi Celhunz, Format Matbaacılık San. ve Tic. Ltd.
Yeşilce Mahallesi Girne Caddesi Dumanlı Sokak No:2 4.Levent
Kağıthane/İSTANBUL Tel: +90 212 280 98 54
Basım Tarihi: Nisan 2020
Yayın Türü: Yerel süreli yayın, dört ayda bir yayımlanır

DÜNYA GENELİNDEN İYİ HABERLER

6-7

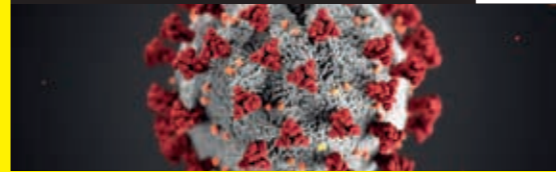
KADIN HAKLARI MÜCADELESİNDE GÜÇLÜ DURUŞ

10-11

7 MADDEDE KORONAVİRÜS VE İNSAN HAKLARI

14-15

İNSANLIĞIN SINIRI - EDİRNE SINIRINDA MÜLTECİLER

20-22

LGBTİ+ BAYRAKLARINA GENEL BİR BAKIŞ

26-27

HAK SAVUNUCULARI YARGILANMAYA DEVAM EDİYOR

8-9

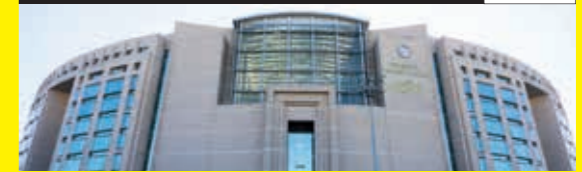
2020'YE BAŞLARKEN LOBİ VE SAVUNUCULUK

12-13

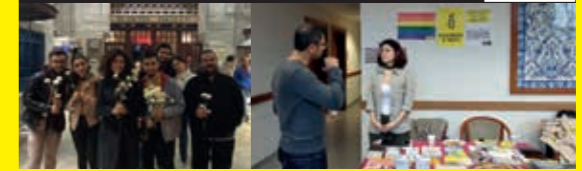
ADLİYELERİN DÜNÜ BUGÜNÜ VE ÇAĞLAYAN ADLİYESİ

16-19

AKTİVİZM VE ETKİNLİKLER

24-25

İNSAN HAKLARI TEMELLİ GAZETECİLİK - BURSA

28

YENİ BİR ALFABE MÜMKÜN - FEMİNİST ALFABE

29-30

Amnesty International

Føroya deild - Faroe Islands Section

Önyazı

FİZİKSEL OLARAK UZAK, DAYANIŞMAYLA YAKIN

Tuhaf zamanlardan geçiyoruz. Dünya insanları olarak kitleler halinde adeta bir distopyanın kahramanlarına dönüşüyoruz. Hiç tanımadığımız bir gerçeklik içerisinde adım adım kendimize bir hayat kuruyoruz. Ne var ki dünyanın tamamını etkilemiş bir salgınla eşit koşullarda mücadele etmiyoruz.

Corona virüsten korunmak için en etkili yöntemin el yıkamak olduğu biliniyor ancak UNICEF'ten yapılan açıklamaya göre dünya üzerinde insanların yüzde 40'ı temel el yıkama imkanlarına sahip bile değil. Bazılarımız için evimiz en korunaklı alana dönüşürken, ev içi şiddet mağdurları için bu durum tam tersi şekilde sonuçlanıyor.

Yine bazılarımız herhangi bir iş güvencesi kaygısından muaf iken, bir gecede tüm gelir kaynağını yitiren binlerce kayıtlı ve kayıtsız işçi tarifi olmayan bir geçim kaygısıyla kendi kendine baş etmek zorunda kalıyor. Diğer yandan bu mücadelede bulunanlar adil olmayan sonuçlara katlanmak zorunda kalabiliyor.

Bu salgınla en ön saflarda mücadele edenler sağlık çalışanları. Onlar kendilerine ve ailelerine yönelik kişisel risklere rağmen hizmet vermeye devam ediyorlar. Üstelik karşılaştıkları riskler sadece corona virüse maruz kalmakla da sınırlı değil. Bu mücadelenin içinde uzun çalışma saatleri, fiziksel ve psikolojik yorgunlukla da mücadele etmek zorundalar.

Uluslararası Af Örgütü olarak yetkililerin bu salgını hafifletmek için gösterdikleri çabaları takdir ediyoruz. Bu süreçte insanları, özellikle de en savunmasız olanları korumak için adımlar atmak virüsün yayılmasını önlemek kadar önemli. İnsan haklarına saygı, halk sağlığı tehdidi en aza indirilene kadar bekleyebilecek bir lüks değil. Bilakis alınan önlemlerin merkezinde insan haklarına saygının bulunması gerekiyor.

Lütfen, siz de öncelikle kendinize iyi bakın. Başkalarına, özellikle de en savunmasız kişilere her zamankinden daha çok dikkat edin. Dayanışma bizim en önemli değerimiz. Fiziksel olarak uzak olsak da dayanışmayla her zamankinden daha da yakınız.

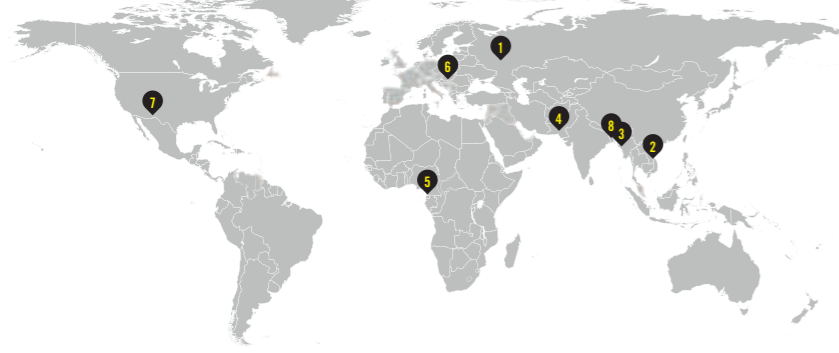
Ece Ünver
Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi Direktörü

**ULUSLARARASI
AF ÖRGÜTÜ**

DÜNYA GENELİNDEN İYİ HABERLER

İREM CELEN
Yönetici Asistanı
Uluslararası Af Örgütü Türkiye

1 RUSYA: EV HAPSİNDE TUTULAN YULIA TSVETKOVA, SERBEST BIRAKILDI

Yulia Tsvetkova, Rusyalı kadın hakları ve LGBTİ+ hakları aktivisti, 16 Mart'ta ev hapsinden serbest bırakıldı. Kadın hakları ve LGBTİ+ hakları çalışmaları sebebiyle, Tsvetkova hakkındaki seyahat kısıtlaması ve cezaı soruşturma devam etse de ev hapsinin kaldırılmasından memnuniyet duyuyoruz. Yulia, beden olumlama üzerinden yaptığı kadın bedeni çizimleri nedeniyle "pornografinin üretimi ve yayılması" suçlamasıyla, altı yıla kadar hapis cezasına çarptırılarak 22 Kasım 2019 tarihinde ev hapsine alınmıştı.

3 MYANMAR: FİLM YAPIMCISI MİN HTİN KO KO GYİ SERBEST BIRAKILDI

Min Htin Ko Ko Gyi, hapis cezasını tamamladıktan sonra 21 Şubat 2020'de Myanmar'da tutulduğu hapishaneden serbest bırakıldı. 2008 Askeri Taslak Anayasa ve ordunun siyasetteki rolünü eleştiren sosyal medya

paylaşımları nedeniyle bir yıl hapse mahkum edilen aktivist, 10 aydan fazla parmaklıklar ardında kalmış oldu. Uluslararası Af Örgütü olarak, aktivistlerin ve insan hakları savunucularının Myanmar'da devam eden kovuşturma ve hapis cezalarından endişeliyiz. Myanmar'daki tüm vicdan mahkumları ve ifade özgürlüğü nedeniyle gözaltına alınanlar için kampanyalarımıza devam edeceğiz.

2 VIETNAM: İNSAN HAKLARI SAVUNUCUSU YENİ YAŞAMINA BAŞLADI

İnsan hakları savunucusu Tran Thi Nga, barışçıl aktivizmi nedeniyle üç yıl hapis cezasına çarptırıldıktan sonra 9 Ocak 2020'de beklenmedik şekilde serbest bırakıldı. Ülkeyi terk etme şartıyla serbest bırakılan Tran Thi, ailesiyle birlikte yeni yaşamlarına başlayacakları ABD'ye göç etti.

Tran Thi, serbest bırakılmasının ardından şu sözleri paylaştı: "Uluslararası Af Örgütü'ne, özgürlüğüm için yorulmak bilmeyen çabasından dolayı teşekkür ederim. Ailemin şimdi yeniden bir araya gelmesinden ve barış içinde yaşamasından mutluyum. Ancak Vietnam'da hala birçok vicdan mahkumu var, Uluslararası Af Örgütü'nün özgürlükler için içtenlikle mücadeleye devam edeceğini umuyorum" dedi.

4

PAKİSTAN: NEFES ALMAK

Kasım 2019'da Pakistan Lahore'da yaşayanlar için nefes almak çok zordu. Hava Kalitesi Endeksi'nin, 'tehlikeli' kabul edilen 300 seviyenin iki katı olan 598'i bulmasının ardından Uluslararası Af Örgütü, iklim değişikliğine odaklanan ilk Acil Eylemi'ni gerçekleştirdi. Acil Eylem'de, hükümetin insanları zehirli havaya maruz kalmaktan yeterince koruyamamasının, sağlık ve yaşam hakları da dahil olmak üzere insan haklarını riske attığı açıldı.

Acil Eylem, medyada ve dünya çapında büyük bir yankı uyandırdı. Pakistan Başbakanı İmran Khan hükümetin emisyonları azaltmak için hangi adımları atacağını duyurmak üzere bir basın toplantısı düzenledi ve ardından İklim Değişikliği Bakanı, Uluslararası Af Örgütü'ne, Pakistan'ı daha temiz, yeşil ve sürdürülebilir bir geleceğe taşımaya çalışacağına ve iklim değişikliğiyle mücadele edeceğine, dair bir mektup gönderdi.

7

TEKSAS: RODNEY REED'İN İNFAZI DURDURULDU

15 Kasım'da, Teksas Ceza Temyiz Mahkemesi, Rodney Reed'in planlanan infazını durdurdu ve mahkemeye davada "yeni delillerin değerlendirilmesi" emrini verdi. Rodney Reed, 1998'den beri infazı beklenen siyah bir mahkum.

Hem kendisinin hem de adli patologların yapmadığını iddia ettikleri bir cinayete yargılanıyor. Reed hakkında, Stacey Stites adında genç bir kadını öldürdüğü suçlamasıyla infaz edilmesine karar verilmişti. Uluslararası Af Örgütü, kimin suçlandığına, suçun doğasına veya koşullarına, suçluluğa, masumiyete veya infaz yöntemine bakılmaksızın istisnasız ölüm cezasına karşıdır.

5

EKVATOR GİNESİ: İNSAN HAKLARI SAVUNUCUSU SERBEST BIRAKILDI

14 Şubat 2020'de Joaquín Elo Ayeto, neredeyse bir yıldır tutuklu bulunduğu Ekvator Ginesi Malabo'daki Black Beach Hapishanesi'nden herhangi bir açıklama yapılmadan ve yanında telefon ya da para olmaksızın serbest bırakıldı. Serbest bırakılmasının ardından hak

6

SLOVAKYA: KÜRTAJI KISITLAYAN YASA TASARISI REDDEDİLDİ

5 Aralık'ta Slovakya Parlamentosu kürtaj olmak isteyen kadınlara zorunlu ultrason taraması getiren tasarımı reddetti. Yasa tasarımı kürtajla

savunucusu Joaquín, Uluslararası Af Örgütü ile şu mesajı paylaştı: "Benim için yaptığınız çalışmaları duydum ve Uluslararası Af Örgütü'nün serbest bırakılmamı sağlayan çabasına teşekkür etmek istiyorum. Artık özgür olduğuma göre, ben de daha önce yaptığım işi yapmaya devam edeceğim" dedi. Joaquín 2016'dan beri insan haklarını savunduğu için çeşitli suçlamalar maruz kaldı. Son olarak 2019'da Cumhurbaşkanına düzenlemesi planlanan bir suikast hakkında bilgi sahibi olmakla suçlanan ve tutuklanan Joaquín, ardından Cumhurbaşkanına hakaret ve tehdit suçlamalarıyla yargılandı.

ilgili "reklam yapılmasını" yasaklıyor, kürtaj hakkında bilgi alan ve yayınlara 66 bin 400 Euro para cezası istiyor. Bu yasak, tıbbi hizmet sağlayıcıların güvenli ve yasal kürtaj da dahil olmak üzere cinsel sağlık ve üreme sağlığı hakkındaki bilgilere erişim konusunda endişe verici bir girişimdi. 18 Kasım'da Uluslararası Af Örgütü'nün de dahil olduğu 30'dan fazla kuruluş ortak bir mektupla tüm Slovakya milletvekillerini tasarımı reddetmeye çağırdı. Yasa tasarısının reddedildiği oylama; Slovakya'da ve uluslararası alanda, bu zararlı yasa tasarısına karşı harekete geçen tüm aktivistler ve kadınlar için büyük bir kazanım oldu.

8

ROHINGYA: MÜLTECİ ÇOCUKLARININ EĞİTİM HAKKI

Bangladeş'in doğusunda bulunan Rohingya mülteci kampında çok sayıda çocuk var. Uluslararası Af Örgütü, Bangladeş hükümetine

ve uluslararası topluma, Rohingya mülteci kampı çocuklarına ve kampların yakınında yaşayan birçok çocuğa sürekli eğitim sağlanması için baskı yapıyordu. Baskılar sonunda Bangladeş hükümeti, yıllarca bu haktan mahrum bırakılan 100 binlerce mülteci çocuğun okula gidebileceğini açıkladı. Eğitime erişim, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nde yer alan önemli bir insan hakkıdır. Buna rağmen dünyanın birçok yerinde sık sık ihlal edildiği ve görmezden gelindiği görülmektedir. Uluslararası Af Örgütü tüm çocukların eğitim haklarına erişebildikleri bir dünya mücadeleye devam edecek.

©Firat Doğan/uluslararası Af Örgütü Türkiye

HAK SAVUNUCULARI YARGILANMAYA DEVAM EDİYOR

TARIK BEYAN

Kampanyalar ve İletişim Direktörü
Uluslararası Af Örgütü Türkiye

Toplanma, örgütlenme ve ifade özgürlüğünün sistematik olarak ihlal edilmesini, bu hakların kullanılmasının suç haline getirilmesini ve sivil alan üzerinde genel bir baskı ortamının varlığını ifade eden “daralan sivil alan” kavramı dünyanın gündeminde kalmaya devam ediyor. Sivil alanın daraldığı ülkelerde; karalama kampanyaları, hedef göstermeler ve gözaltılar yoluyla sindirilemeyen farklı fikirdeki insanlar, sonunda kendilerini mahkeme salonunda buluyor ve birçoğu yıllar boyunca tutuklu yargılanıyor.

Bu kavramın Türkiye’de yaygınlaşmasına yol açan sembolik vakalardan iki tanesi Hak Savunucuları Davası ve Gezi Davasıdır. Hak savunucuları ve sivil toplum insanları, temel hak ve özgürlüklerini kullanmaları veya meşru ve olağan sivil toplum faaliyetleri yürütmeleri nedeniyle iki yıldan uzun süredir yargılanıyordu. Bu davaların Şubat ayında görülen duruşmalarında Gezi Davası sonuçlanırken Hak Savunucuları Davası bir sonuca ulaşamadı.

İki davanın da hiçbir dayanağı olmamasına ve yargılananların suç işlediğine dair tek bir delil bile bulunmamasına rağmen devam eden yargılamalar nedeniyle duruşmalar avukatlar ve yargılananlar için oldukça zorlu geçti. İddianamelerdeki iddiaların duruşmalarda defalarca çürütülmüş oldukları halde mütalaalarda yer alması üzerine, hak savunucularının ve sivil toplum insanlarının avukatları hukuka giriş dersi seviyesinde bilgileri tekrar tekrar hatırlatmak zorunda kaldı.

Toplumda önemli bir rol üstlenen ve çalışmaları birçok kişiyi etkileyen kişilerin bu yargılamalarla hedef alınması korku ikliminin güçlenmesini ve karşıt fikirlerin susturulmasını amaçlasa da Uluslararası Af Örgütü de dahil birçok hak savunucusu örgüt ve kişi tüm baskılara rağmen insan hakları mücadelesine devam ediyor. Bu mücadelenin bir parçası olarak hakkında kampanyalar da yürüttüğümüz bu iki davanın duruşmalarını Avrupa’nın dört bir yanındaki Uluslararası Af Örgütü şubelerinden gelen temsilcilerle birlikte gözlemledik.

GEZİ DAVASI

18 Şubat 2020. Yine Silivri Yüksek Güvenlikli Cezaevi yerleşkesindeyiz. Gezi Davası’nın duruşması görülecek. Katıldığımız duruşma kaçınıcı duruşma emin olamıyoruz. Zira katıldığımız son duruşmadan sonra bir tanışın dinlenmesi için, izleyiciler ve gözlemciler bir yana, kanuna tamamen aykırı şekilde savunmanın bile katılmasına izin verilmeyen duruşmalar yapıldı.

Her duruşmada tüm izleyici koltukları doluyordu fakat durum bu sefer biraz daha farklı. Karar duruşması olması nedeniyle koridorlar hıncahınç dolu, yüzlerce insan duruşma salonunun bulunduğu binaya bile girememiş, dışarıda bekliyor. Normalde savunma avukatlarına ayrılan ve izleyicilerin oturmasına izin verilmeyen bölümler izleyicilere açıldığı halde yüzlerce insan salona giremiyor. Osman Kavala hala tutuklu. İzleyicilerin alkışları arasında kelepçeli şekilde salona getiriliyor. Diğer sanıklar da yerlerini alıyor. Mahkeme heyetinin yerini almasıyla duruşma başlıyor.

Mesnetsiz suçlamaların tekrar edildiği mütalaada savcı herkese ceza istiyor. İki duruşma arasında dinlenen tanışın herhangi bir suç fiili ile ilişkilendirilemeyecek faaliyetlerle ilgili iddiaları dillendiriliyor. Mahkeme başkanının süreci hızlandırmaya yönelik baskıları altında savunmalar tamamlanıyor.

Gezi protestoları sırasında nadiren görülen barışçıl olmayan eylemler ile yargılananlar arasında somut bir bağ kurabilen hiçbir delil olmamasına rağmen, savcı da dahil olmak üzere mahkeme salonunda bulunan hiç kimse tarafından asılları dinlenmemiş olan ve herhangi bir suç unsuru da barındırmayan telefon dinlemelerinin tapeleri ve yine gerçek bir suça dair şahitlik içermeyen tanık ifadelerine dayanarak 2 yıldan uzun süredir tutukluluk hali devam ettirilen Kavala, AİHM kararının üzerinden iki duruşma geçmiş olmasına rağmen kelepçeli halde kararı bekliyor.

Mahkeme heyeti, Türkiye’de bulunan tüm sanıkların beraatine, yurtdışında bulunanların ise haklarındaki yakalama kararı kaldırılarak dosyalarının ayrılmasına karar veriyor. Herkes şaşkınlıkla karışık sevinç içerisinde alkışlarken, Osman Kavala kelepçeli halde insanları selamlıyor ve salondan çıkarılıyor.

HUKUKA YER YOK

Duruşma bittiği sırada sevinçle kendimi dışarı

atmıştım. İçeri telefon sokmak yasak olduğu için birçok insanın karardan haberi yoktu ve onlarla bu haberi paylaşmak istedim. Karşıma çıkan ilk gazeteciye görüş verirken sevincimden, sanki Osman Kavala 2 yıldan fazladır özgürlüğünden mahrum edilmemiş gibi, ülkede hukuka dair hala bir umut olduğunu söyledim. Osman Kavala sonunda o akşam serbest bırakılacaktı. Fakat öyle olmadı.

Ailesi ve dostları Kavala’nın tahliyesini beklerken Osman Kavala koğuşundaki kişisel eşyalarını toplayıp cezaevi aracına bindi. Kısa süre sonra araç durduruldu ve hakkında gözaltı kararı olduğu söylenerek emniyet müdürlüğüne götürüldü.

19 Şubat 2020 günü Cumhurbaşkanı Erdoğan, Osman Kavala hala gözaltındayken yaptığı konuşmada Osman Kavala’nın “bir manevrayla beraat ettirilmeye” çalışıldığını söyleyerek gözaltı kararını yerinde bulunduğunu ifade etti. Ardından Hakimler ve Savcılar Kurulu, Gezi davasında beraat kararı veren hakimler hakkında soruşturma izni verdi. Aynı akşam Çağlayan Adliyesine getirilen Osman Kavala, ilk kez gözaltına alınıp 14 gün sonra tutuklandığı zaman olduğu gibi savcının yüzünü görmeden hakim karşısına çıkarıldı. Sulh Ceza Hakimliği hiçbir soru sormadan 15 Temmuz ile ilgili soruşturma kapsamında tutuklama kararı verdi ve Kavala aynı koğuşa geri gönderildi. Bu soruşturma, Osman Kavala’nın hakkında verilen ilk tutuklamanın da nedenlerinden biri olarak gösterilmişti. 2 yıl 4 ay boyunca iddianamesi hazırlanmayan bu suçlama nedeniyle verilen tutuklama kararı 11 Ekim 2019’da İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından re’sen kaldırılmıştı. Gezi davasında tutukluluğu devam ettiği için tahliye edilmeyen Kavala’nın derhal tahliye edilmesini isteyen AİHM kararı, ikinci tutuklamaya gerekçe olarak gösterilen 15 Temmuz soruşturmasını da kapsıyordu.

2019’da yasalanan yargı reformu ile getirilen tutukluluk süresinin soruşturma aşamasında iki yıldan fazla olamayacağına dair hükme ve AİHM kararına aykırı şekilde, mesnetsiz iddialarla, tamamen hukuksuz ve keyfi olan ikinci tutuklama kararının izah edilemeyeceği anlaşıldığından olsa gerek, Osman Kavala 9 Mart 2020 tarihinde savcının veya hakimın yüzünü dahi görmeden bu sefer de casusluk iddiasıyla tutuklandı.

Diğer yandan Nisan ayının başında savcılık, Gezi davasını da İstinaf mahkemesine taşıyarak beraat kararının bozulmasını talep etti. Bu yazı

yazıldığı sırada İstinaf mahkemesi henüz karar vermemişti.

Bazı yargı mensupları için hukuk, üniversitedeki ders kitaplarında kalmıştı.

HAK SAVUNUCULARI DAVASI

Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi Onursal Başkanı Taner Kılıç ve eski Direktörü İdil Eser’in de aralarında bulunduğu 11 insan hakları savunucusu 2 yıldan uzun süredir mesnetsiz iddialarla yargılanıyor. Bu dava, Uluslararası Af Örgütü’nün 59 yıllık tarihinde tüm dünyadaki ilk ve tek örnek. Devlet, bu ‘başarısı’ ile insan hakları savunucularına gözdağı vermeye ve hak ihlallerinin eleştirilmesine tolerans gösterilmeyeceği mesajını iletmeye çalışmıştı.

Davanın karar duruşması olması beklenen 19 Şubat 2020 tarihli duruşması, hükümetin yargının üzerine düşürdüğü gölgenin altında görüldü. Duruşmanın başladığı saatlerde Cumhurbaşkanı Erdoğan, bir önceki gün Gezi Davasında verilen beraat kararının bir “manevra” olduğunu ilan etmiş, duruşma sürerken Gezi Davasında beraat kararı veren hakimlerle ilgili soruşturma başlatılacağına dair söylentiler dolaşmaya başlamıştı.

Hak savunucusu örgütlerin yaptığı basın açıklamasının ardından başlayan duruşmada, mütalaanın okunmasını takiben savunmalarını yapan hak savunucuları ve avukatları, önceki 10 duruşmada defalarca çürüttükleri iddiaların mütalaada yer alması nedeniyle aynı şeyleri tekrar tekrar anlatmak zorunda kaldı. Mesnetsiz iddialarla suçlanan ve beraat eden başka hak savunucularıyla ilişkilerin suç olarak gösterilmeye çalışılmasının neden anlamsız olduğu izah edildi. Ortada suç olmamasına rağmen yargılamanın sürmesi nedeniyle hukukun temel ilkeleri tane tane anlatıldı. “Bizler insan hakları savunucuları olarak yalnızca insan haklarını savunuyoruz” cümlesi, hak savunucularının ağzından defalarca duyuldu.

Mahkeme heyeti, saat 16:30 civarında savunmaların tamamlanması için yeterli süre olmadığı gerekçesiyle davanın 3 Nisan 2020 tarihine ertelenmesine karar verdi. Duruşma günü yaklaşırken COVID-19 tedbirleri kapsamında duruşma tarihi 3 Temmuz 2020 olarak değiştirildi.

KADIN HAKLARI MÜCADELESİNDE GÜÇLÜ DURUŞ

GÖKSU ÖZAHISHALI
Kampanya ve Aktivizm Sorumlusu
Uluslararası Af Örgütü Türkiye

“Umutsuzluğa kapılırsan bu kalabalığı hatırla”

Tüm dünyada birtakım siyasi ve dini liderlerin yaydığı kadın düşmanı mesajlar ile baskıcı ve cinsiyetçi politika ve uygulamalarda belirgin bir artış görülüyor. Dünyanın dört bir yanındaki kadınlar bu duruma, bugüne kadar kazanılmış hak ve özgürlükleri korumak ve sağlamlaştırmak için mücadele vererek ve dayanışmayla güçlerine güç katarak karşı duruyor. Kadın hareketleri bu hakların sınırlandırılmasını engellemeye çalışmakla kalmıyor, dünyanın her bir köşesinde süregelen eşitsizliklerle mücadelede daha fazla ilerleme kaydedilmesi için mücadele veriyor. Milyonlarca kadın, kadınları şeytanlaştıran ve feminist hareketi tehlikeye atan söylemlere meydan okumanın yanı sıra kadınların haklarını, toplumsal cinsiyet eşitliğini ve cinsellik eğitimini savunuyor.

Geleneksel değerleri ve belirli bir aile tanımını savunan söylemler güç kazanıyor. Bu söylemler kadınların eşitliğini, toplumsal cinsiyet temelli şiddetin ortadan kaldırılması için belirli politikaların uygulanması gerektiğini, kadınların bedenleriyle ilgili karar alma hakkı ile cinsel sağlık ve üreme sağlığı haklarını reddeden bir gündemi hayatımıza taşımaya çalışıyor. Bu tepkisel tutum, hak savunucularını ve aktivistleri, kimlikleri ve yaptıkları çalışmalar temelinde hedef alıyor. Bu söylem, 1995'te

Pekin'de düzenlenen ve bu yıl 25. yıldönümü kutlanan Dünya Kadın Konferansı'nda Birleşmiş Milletler'in kabul ettiği, çok sayıda ülkenin imzaladığı uluslararası sözleşmelere ters düşmektedir.

İSİMSİZ KADINLARA YÖNELİK ŞİDDET

Kadınların şiddete maruz bırakılmasının nedeni ise tam da kadın olmaları. Kadınlara yönelik şiddet her ülkede kendini gösteriyor. **İspanya'da** 1 Ocak 2003 ile 2 Mart 2020 arasında 1046 kadın, partneri veya eski partneri tarafından öldürüldü. Genç kadınları gittikçe daha fazla etkileyen bir soruna karşı belirli tedbirlerin alınması için yıllarca süren siyasi fikir birliğinin ardından bazı siyasi partiler, kadınlara yönelik şiddetin temelinde yatan yapısal eşitsizlikleri gizleyen ve inkar eden hane içi şiddet gibi daha geniş bir kavrama başvurarak kadınlara yönelik şiddetin üzerini örtmeye çalışıyor.

EĞİTİM EŞİTLİĞİNE VETO

Dünyanın çeşitli yerlerindeki en çekişmeli konulardan biri eşitlik ve çeşitlilik eğitimi ile toplumsal cinsiyet temelli şiddetle mücadele. Hiç kimsenin kendi çocuklarıyla ilgili böyle bir karar alamayacağı argümanını öne süren **Paraguay** ve **Brezilya** gibi ülkeler, cinsel sağlık ve üreme sağlığı eğitiminin yanı sıra toplumsal cinsiyet eşitliği ve ayrımcılık yapmama konularındaki materyalleri yasakladı.

KADINLARIN BEDENLERİ KONTROL ALTINDA TUTULMAYA ÇALIŞILYOR

Çocuk gebeliğinin yaygın olduğu ülkelerde bile çocuklar için cinsel sağlık ve üreme sağlığı eğitimini sınırlandırmaya yönelik girişimler ortaya koyulurken, **Honduras** gibi ülkelerde kadınların 10 yıla kadar hapis cezasına mahkum edilmesini öngören yasalar da halen uygulanıyor.

Buna karşılık **Slovakya** gibi ülkelerde, toplumsal baskılar sayesinde Parlamento, kadınları gebeliği sonlandırmadan önce fetüsün ultrason görüntülerini görmeye zorlayan yasa tasarısını reddetti. Söz konusu

yasa tasarısı, kadınları üreme sağlığı haklarından feragat etmeye zorlayan ve kadınların gizlilik ve sağlıklarıyla ilgili karar alma haklarını zayıflatmak isteyen bir girişimdi.

AKTİVİSTLERE VE SİYASETÇİLERE YÖNELİK TACİZLER

Kadın hakları savunucuları, bu yaygın cinsiyetçi eğilime özellikle maruz bırakılıyorlar. Dünyanın her yerinde sesini yükselten kadın hakları savunucuları halen saldırılara uğruyor, tehdit ediliyor, korkutuluyor, suçlu haline getiriliyor ve hatta öldürülüyor. Karalama kampanyalarına hedef olan ve hakarete uğrayan kadınların yaşam tarzı, hatta giyim tarzları sorgulanıyor.

Bahreyn'de *Demokrasi ve İnsan Haklarına Selam* isimli insan hakları örgütünde çalışan **Ebtisam El-Saegh**, insan hakları çalışmaları nedeniyle cinsel saldırıya ve ağır fiziksel şiddete uğradı. **İran'da** **Yasmin Aryani** ve annesi **Münire Arabşahi**, kadınlara çiçek verdikleri ve başörtüsünün zorunlu olmaması gerektiğini savundukları için dokuz yıl yedi ay hapis cezasına mahkum edildi. Bu kadınların haklarını savunan İranlı avukat **Nesrin Sutude**, 38 yıl hapis ve 148 kırbaçla cezalandırıldı. Hak savunucularının hepsine “*kamu düzenini bozmak*”, “*başörtüsü olmadan halkın içinde görünerek günah işlemek*” ve hatta “*yolsuzluğu ve fuhşu teşvik etmek*” gibi suçlamalar yöneltili.

Arjantin'de kürtajın yasallaşması için yapılan *Yeşil Yürüyüş'e* katılan kadınlar sosyal medyada hedef alındı ve taciz edildi. Her üç kadından biri sosyal medyada şiddete uğradı. **Hindistan'da** her beş kadın milletvekilinden ve siyasetçiden biri çalışmaları nedeniyle saldırıya uğruyor, dış görünüşleri, medeni durumları veya çocuk sahibi olup olmamaları ya da etnik ve dinsel aidiyetleriyle ilgili cinsiyetçi yorumlara maruz bırakılıyor.

FEMİNİST HAREKETİN GÜCÜ

Tüm bunlara rağmen, kadın hareketlerinin ve yaptığı baskıların gücü azımsanamaz.

Uluslararası Af Örgütü'nün incelemelerine göre **31 Avrupa ülkesinden yalnızca 9'u**

tecavüzü onayın yokluğu temelinde tanımlıyor. Ancak kararlı kadınlar, tecavüzdən hayatta kalanlar ve aktivistler her bir ülkede değişim yaratıyor. Yalnızca 2018'de, İzlanda ve İsveç, Avrupa'da uluslararası hukuk ve standartlara uygun yeni yasalar çıkaran sırasıyla yedinci ve sekizinci ülke oldular. Onları 2019'da Yunanistan takip etti.

Kadınlar beş kıtada Şilili kadınların cinsel şiddete karşı yazdığı, “*Yolundaki Tecavüzcü*” marşını söyledi. Bu marş, bazı ülkelerde meclis sıralarına kadar ulaştı. **Türkiye'de** muhalefet partilerinden kadın milletvekilleri, yedi kadının İstanbul'da sokakta 'Las Tesis' dansı yaptıkları gerekçesiyle gözaltına alınmasını protesto etmek için mecliste aynı marş söyledi.

Yine Türkiye'de 8 Mart feminist hareketin ve kadınların gücünü tekrar hatırlattı bize. Özellikle İstanbul'daki Feminist Gece Yürüyüşü, İstiklal Caddesi'nde sembolleşen, kadın hareketinin birçok bileşeninin katıldığı yıllardır süregelen ve her sene güçlenen bir buluşma. Ancak ilk defa geçtiğimiz sene, bu yürüyüşün İstiklal Caddesi'nde yapılmasına izin verilmemiş ve yürüyüş için toplanan kalabalık dağıtılmıştı. Bu sene ise İstiklal Caddesi ve çevresinin tüm girişleri kapatıldı ve yoğun güvenlik önlemleri alındı.

Biz de dört kişilik bir ekiple toplanma ve gösteri yürüyüşü hakkı üzerinden yürüyüşü gözlemlemek için alandaydık. İstiklal Caddesi'ne girişin kapatılması kadınları ve feminist hareketi durdurmadı. Sıraselviler'de toplanarak başlayan yürüyüş, önce Tophane'ye daha sonra ise Karaköy Meydan'a ulaştı.

Engellemelere karşı hakları için yürüyenler, yeni ve yaratıcı çözümlerle sokaklara yayıldı, seslerini her zamankinden daha güçlü duyurdu.

**Yazının başlığında da olduğu gibi, feminist hareket bizlere çok önemli bir duyguyu anımsattı: Umutsuzluğa kapılırsan bu kalabalığı hatırla!*

Çünkü birliktelik, dayanışma ve mücadele tüm kadınların seslerini olabildiğince zengin çeşitlilikle daha güçlü bir şekilde duyurmak ve kadın haklarının korunması için tam da ihtiyacımız olan ve hatırlamamız gereken bileşenler.

2020'YE BAŞLARKEN LOBİ VE SAVUNUCULUK DEPARTMANI

DAMLA KURU

Lobi ve Savunuculuk Sorumlusu
Uluslararası Af Örgütü Türkiye

Lobi ve Savunuculuk departmanının amacı Uluslararası Af Örgütü'nün stratejik planlarını, araştırmalarını, raporlarını, kampanyalarını ve haberlerini kamu kurumları ve ilgili idari birimlerle iletişime geçerek, kurumun öncelikleriyle uyumlu bir şekilde uygulamak ve kamu kurumlarıyla diyalog halinde olmaktır. 2020 yılına başlarken, lobi ve savunuculuk departmanı için önemli iki gündem vardı. İlk gündemimiz Adalet Bakanlığı tarafından hazırlanan ve hazırlıkları halen sürdürülen Yeni İnsan Hakları Eylem Planı idi. İkinci gündemimiz ise Türkiye'nin üçüncü kez dahil olduğu Birleşmiş Milletler Evrensel Periyodik İnceleme Mekanizmasıydı.

Bu iki gündem ile alakalı lobi görüşmelerinin ve yazışmalarının yanı sıra geniş katılımlı iki toplantı gerçekleştirildi. Bu toplantılardan ilki Adalet Bakanlığı'nın ev sahipliğinde 25 Aralık 2019'da gerçekleşen "Yeni İnsan Hakları Eylem Planı Değerlendirme Toplantısı", ikincisi 22 Ocak 2020'de İnsan Hakları Ortak Platformu (İHOP) ev sahipliğinde BM Evrensel Periyodik İnceleme Mekanizması Türkiye Oturumu İzlenmesi toplantısı oldu. Bu yazıda o toplantılardaki gözlemlerimi aktaracağım.

YENİ İNSAN HAKLARI EYLEM PLANI TOPLANTISI

İnsan Hakları Eylem Planı toplantısı 25 Aralık'ta çeşitli kamu kurumlarından, meslek örgütlerinden, sendikalardan ve insan hakları alanında çalışan sivil toplum örgütlerinden temsilcilerinin katılımıyla gerçekleşti. Kamu kurumlarına kıyasla sivil toplum temsilcilerinin katılımı daha kısıtlıydı.

Toplantının amacı yargı reformu paketi ile başlamış olan süreçte hazırlanmakta olan Yeni İnsan Hakları Eylem Planı hakkında görüş alınmasıydı. Toplantı öncesi hazırlanan altı konu başlığı kapsamında katılımcılar, altı ayrı çalışma grubunda gün boyu değerlendirmelerini aktardı. Adalet Bakanlığı temsilcileri ise bu çalışma gruplarından çıkan kararları veya önerileri kayıt altına aldı. Günün sonunda, her grup kendi kararlarını sundu. Tüm katılımcılar bir tek açılış konuşmaları için bir araya geldi. Açılış konuşmalarında üst düzey kamu temsilcileri, Türkiye'de insan haklarının durumuna ilişkin değerlendirmelerini aktardı ve Yeni İnsan Hakları Eylem Planı'ndan ve toplantıdan beklentilerini dile getirdiler.

Yukarıda bahsi geçen birinci toplantının açılış konuşmalarında dikkat çeken noktalardan ilki, hak ve özgürlüklerin nasıl teminat altına alınacağından ya da eylem planında nasıl düzenlemelerin merkezde olacağından bahsetmek yerine, henüz açılış konuşmalarında nelerin kırmızı çizgi olacağı, bu hakların ne noktalara kadar kabul göreceği gibi sınırlamalardan bahsedilmesi idi. Aynı toplantıda dikkat çeken diğer nokta ise sahadan gelen sivil toplum örgütlerinin deneyimlerini aktarmakta yaşadığı yönetsel sıkıntılardı. Amacı çok kapsamlı olmasına rağmen toplantı tek günlük bir oturum halinde ve az sayıda sivil toplum örgütünün katılımı ile gerçekleştirildi.

Toplantıya katılan sivil toplum örgütlerinin ortaklaştığı bir diğer noktaysa çalışma gruplarında moderasyona ilişkin yaşadıkları sıkıntılar ve yine İnsan Hakları Eylem Planı ile ilgili bu toplantıdan önce gerçekleştirilmiş olan toplantılardaki çıktılarının bu toplantıda katılımcılara aktarılmamasıydı.

Tüm bu etmenler daha iyi düzenlenirse, kamu sektörü sivil toplum örgütlerinin sahadan elde ettiği bilgi birikiminden daha fazla faydalanabilir. Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi olarak özellikle ifade özgürlüğü, basın özgürlüğü, toplanma ve gösteri yürüyüşü hakkı, insan hakları savunucularının yaşadığı zorluklar, mülteci hakları konularında hazırladığımız tüm raporlar ve araştırmaların çıktılarını burada aktarmaya çalıştık. Eksik kaldığını düşündüğümüz noktaları ve toplantıda sözlü olarak değindiğimiz tüm tavsiye ve saptamalarımızı ise toplantıdan sonra Adalet Bakanlığı'na yazılı olarak sunduk. Toplantının ardından Adalet Bakanlığı'ndaki muhataplarımızla lobi görüşmeleri gerçekleştirdik.

BM EPİ TÜRKİYE OTURUMU İZLEME TOPLANTISI

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi bünyesinde 2008 yılında

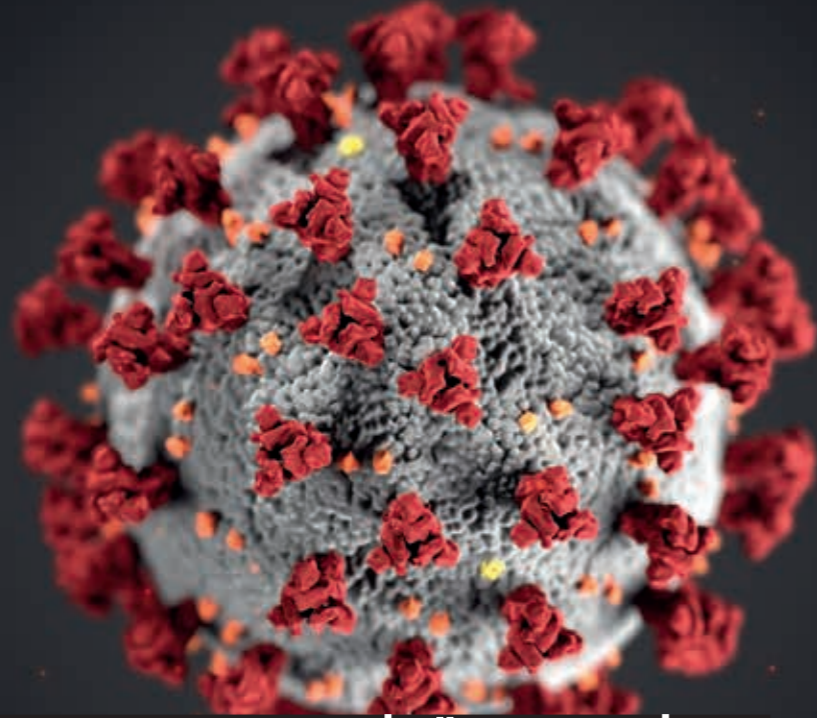
faaliyete başlayan Evrensel Periyodik İnceleme Mekanizması (BM EPİ), beş senelik periyodlar halinde tüm BM ülkelerinin insan hakları alanındaki durumlarını izlemektedir. BM EPİ sürecinde devletler, diğer BM üyesi devletler tarafından, sivil toplum örgütlerinin de sürece katılımıyla izlenir. BM EPİ mekanizmasında incelemeye taraf olan ülke, ulusal bir rapor hazırlar. İkinci olarak, BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği incelenen ülkedeki insan haklarının durumuna ilişkin bir rapor yayınlar. Üçüncü olarak ise paydaşlar raporlarını hazırlar, bunlar sivil toplumun hazırladığı gölge raporlardır.

22 Ocak 2020'de BM Evrensel Periyodik İnceleme Mekanizması, Türkiye oturumunu izlemek için Ankara'da hak temelli çalışan çeşitli sivil toplum örgütleriyle bir araya geldiler. 22 Ocak'ta gerçekleşen toplantıya katılan örgütler sürece tek ya da birkaç örgüt bir araya gelerek hazırladıkları raporlarla katkı sundu. Bu toplantının açılış konuşmasında ise BM EPİ süreci özetlendi. Türkiye oturumunun izlenmesinin ardından ise sivil toplum temsilcileri kendi raporları bağlamında Türkiye'ye sunulan tavsiyeleri kısaca değerlendirdiler.

Uluslararası Af Örgütü olarak BM EPİ Türkiye Oturumu sürecine **Türkiye: İnsan Haklarındaki Kötüye Gidiş Giderek Derinleşiyor** isimli raporumuzla katkı sunduk. Raporumuz Türkçe ve İngilizce dillerinde hazırlanmış olup 17 sayfadan oluşmaktadır. Raporla bir önceki beş yıllık oturumda verilen tavsiyeler özetlenmiş, ardından yargı bağımsızlığı, ifade ve barışçıl toplanma özgürlüğü, uluslararası sözleşmeler ve uluslararası kurumlar, insan haklarındaki mevcut durum, yargı bağımsızlığı, keyfi alıkoymalar ve kovuşturmanın kötüye kullanılması, kamu görevinden doğrudan ihraçlar ve ihraçlara itiraz için etkili bir hukuk yolunun bulunmaması, işkence ve kötü muamele iddiaları gibi alt başlıklarda çeşitli tavsiyelerimiz paylaşılmıştır. Rapor internet sitemizin raporlar bölümünde yer almaktadır.

Yukarıda bahsi geçen izleme toplantısında da fark ettiğimiz üzere raporumuz paydaşlar tarafından değerlendirilmiştir, çünkü Türkiye'ye verilen önerilerin pek çoğu bizim raporumuzda yer almaktadır. Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi olarak raporumuzu tüm paydaşlarla paylaşmak için çeşitli lobi görüşmelerimiz oldu. Raporumuzu Adalet Bakanlığı'nın ilgili bölümlerine e-posta yoluyla ulaştırdık. İnsan Hakları Daire Başkanlığı gibi kritik birimler ile yüz yüze görüşmeler yaptık. Yanı sıra BM EPİ sürecinde pek çok elçilik temsilcisiyle Ankara'da çeşitli görüşmeler gerçekleştirdik ve raporumuzu paylaştık.

Yeni İnsan Hakları Eylem Planı ve beş yıllık BM EPİ süreciyle ilgili çalışmalarımız bu aşamalarda tamamlanmış değil. 2020 yılına girerken başlayan bu iki önemli çalışmanın takipleri ve izlemelerinin yapılmasını da sürecin önemli birer parçası olarak görmekteyiz. Yeni İnsan Hakları Eylem Planı henüz tamamlanmamıştır, tamamlandıktan sonra da izlenmesi önemlidir. Benzer şekilde, BM EPİ sürecinde her beş yılın sonunda yerine getirilen ve getirilmeyen tavsiyeler bir sonraki BM EPİ süreci için önemli göstergelerdir.

7 MADDEDE KORONAVİRÜS NEDENİYLE İNSAN HAKLARI ALANINDA YAPILAN HAK İHLALLERİ

2019 sonunda Çin'in Hubei eyaletindeki Wuhan kentinde ortaya çıkan koronavirüs salgını nedeniyle Dünya Sağlık Örgütü tarafından önce "uluslararası kamu sağlığı acil durumu" sonra "pandemi" ilan edildi. Şubat ayının ilk günleriyle koronavirüs salgını tüm dünyada on binlerce kişiyi etkiledi.

Salgın hastalıklara karşı alınan tedbirler, başta İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ile koruma altında olan sağlık hakkı olmak üzere milyonlarca kişinin insan haklarını etkiledi. Sağlık hakkı; tıbbi tedaviye erişim hakkını, bilgiye erişim hakkını, sağlık hizmetlerinde ayrımcılık yasağını, tıbbi tedaviyi reddetme hakkını ve diğer önemli güvenceler bu başlıklar arasında. Salgın hastalıklar ortaya çıktığında gözetim kurallarında keyfiyet riski doğar, seyahat özgürlüğü, ifade özgürlüğü ve diğer sosyoekonomik haklar tehlikeye girer. Bu haklar ancak zorunluluk, orantılılık ve hukuka uygunluk ilkeleri doğrultusunda sınırlandırılabilir.

Uluslararası Af Örgütü Doğu ve Güneydoğu Asya Bölgesel Direktörü Nicholas Bequelin konuya

ilişkin yaptığı açıklamada, "Koronavirüs salgınına karşı verilen mücadelede sansürün, ayrımcılığın, keyfi gözetim ve insan hakları ihlallerinin hiçbir yeri yok. İnsan hakları ihlalleri, halk sağlığını ilgilendiren acil durumlarda mücadeleyi kolaylaştırarak; aksine, zora sokar ve etkinliğini azaltır" dedi.

1 - ÇİN'DE BİLGİ ALMA HAKKI SANSÜRLE ENGELLENDİ

Çin hükümeti, koronavirüs ve halk sağlığına yönelik tehlikeleri hakkındaki bilgilerin yaygınlaşmasını engellemek için çok çeşitli girişimlerde bulundu. Aralık 2019'da Wuhan'daki doktorlar, hastalarının, 2002'de Çin'in güneyinde ortaya çıkan ağır akut solunum yetersizliği sendromunun (SARS) belirtilerini taşıdığına ilişkin kaygılarını meslektaşlarıyla paylaşmıştı. Doktorlar, yerel yetkililer tarafından "asılsız söylenti yaydıkları" gerekçesiyle hızla susturuldu ve cezalandırıldı.

Nicholas Bequelin, "Çin'deki sağlık uzmanları,

virüsün tehlike arz ettiği uyarısında bulunmaya çalıştı. Hükümet tehlikenin boyutlarını küçümsemeseydi, dünya yayılan virüse karşı daha erken harekete geçebilirdi." değerlendirmesinde bulundu.

Salgın hastalığın şiddetini olduğundan az gösterme çabaları, Çin hükümetinin en üst düzey yetkililerince de ortaya konuldu. Yetkililer, uluslararası kamu sağlığı acil durumu ilan edilmemesi için Dünya Sağlık Örgütü'yle ısrarlı bir lobi faaliyeti yürüttü.

2 - SAĞLIK HAKKI

nemde Wuhan'ın sağlık sistemi büyük bir yük altında idi. Sağlık merkezleri ve sağlık uzmanları salgının boyutlarıyla başa çıkmak için mücadele verdi.

Birçok hasta saatlerce sırada bekletildikten sonra hastane kapılarından geri çevrildi. Sağlık merkezlerinin hastalığın teşhisi için gerekli testlere erişimi yoktu.

"Çin, Wuhan ve diğer yerlerde koronavirüsten etkilenen herkesin yeterli sağlık hizmetine erişimini sağlamalıdır. Salgını kontrol altına almak önemli, ancak engellemek ve tedavi etmek de bir o kadar önem taşıyor. Bu nedenle sağlık hakkı, alınan tedbirlerin temel unsuru olmalıdır" diyor Nicholas Bequelin şöyle devam etti:

"Dünya Sağlık Örgütü durmadan Çin'i takdire boğuyordu, ancak gerçek şu ki hükümetin aldığı tedbirler başından beri son derece sorunlu idi."

Yerel basın, toplu taşıma araçlarının çalışmaması nedeniyle insanların hızlıca hastanelere gidemediğini ve bazı durumlarda hastalıktan hayatını kaybedenlerin cansız bedenlerinin evlerinden çıkarılmadığını bildirdi.

3 - SANSÜR DEVAM EDİYOR

Çin yetkililerinin haberlerdeki söylemi kontrol etme ve olumsuz haberleri engellemek için ısrarı, virüs hakkında zaman zaman doğru bilgilerin de sansürlenmesine yol açacak şekilde devam etti.

Krizin başlangıcından bu yana *Beijing Youth Daily* ve *Caijing* gibi ana akım medya kuruluşlarına bağlı medya organlarındaki yazılar da dahil olmak üzere basında çıkan birçok yazı sansürlendi.

Nicholas Bequelin, "Çin yetkilileri uyguladıkları sansürle, sağlık uzmanlarının koronavirüsle mücadele etmesine ve insanların kendilerini

virüse karşı koruyabilmelerine yardımcı olabilecek bilgilere ulaşmalarını da riske atıyor." dedi.

4 - AKTİVİSTLER TACİZ EDİLDİ VE KORKUTULDU

Sosyal medyada koronavirüsle ilgili bilgi paylaşmak isteyen kişiler de Çin hükümetinin hedefi oldu. Örneğin, yurttan gazeteciliği yapan Avukat Chen Qiushi, Wuhan'daki hastanelerde çektiği görüntüleri paylaşmasının ardından yetkililerce taciz edildiğini bildirdi.

Wuhan'da yaşayan Fang Bin de koronavirüs nedeniyle ölen kişilerin cansız bedenlerini gösterdiği öne sürülen bir videoyu paylaştıktan sonra yetkililer tarafından gözaltına alındı.

Nicholas Bequelin, "Virüsle ilgili asılsız iddiaları çürütmek çok önemli; ancak doğru bilgilerin yayılmasını sağlamak da öyle. Bu konudaki doğru bilgiler içeren gazetecilik ve sosyal medya içeriklerinin engellenmesi, halk sağlığını koruma amacına hizmet etmez." dedi.

5 - 'YALAN HABERLERE' YÖNELİK BÖLGESEL BASKILAR

Virüsün Çin'den Güneydoğu Asya'daki diğer komşu ülkelere yayılmasıyla birlikte diğer devletler de duruma ilişkin haberleri kontrol etme çabası içine girdi.

Malezya, Tayland ve Vietnam'da insanlar salgınla ilgili 'yalan haberler' paylaştıkları gerekçesiyle gözaltına alındı.

Bequelin şunları söyledi: "Güneydoğu Asya ve diğer yerlerdeki hükümetlerin Çin'in koronavirüs kriziyle baş etme biçiminden alması gereken bir ders varsa, o da 'istikrar' adına bilgi paylaşımını kısıtlamanın ve konu hakkında konuşulmasını engellemenin ciddi risk oluşturduğu ve felaket derecesinde zararlı olabileceğidir."

6 - AYRIMCILIK VE YABANCI DÜŞMANLIĞI

Medyada yer alan haberlere göre Wuhan'da yaşayan kişiler virüsün semptomlarını taşımasalar bile otellere kabul edilmedi, kendi evlerinde mahsur bırakıldı ve kişisel bilgileri Çin'de internete sızdırıldı.

Diğer ülkelerde de Çinli veya Asyalı kişilere karşı yabancı düşmanlığı sergilendi. Güney

Kore, Japonya ve Vietnam'daki bazı restoranlar Çinli müşteri kabul etmedi. Endonezya'daki bir otelde bir grup protestocu Çinli konukların oteli terk etmesini istedi. Fransa ve Avustralya'daki gazeteler de krizle ilgili haberlerinde ırkçılık yapmakla itham edildi.

Dünyanın dört bir yanındaki Asyalı topluluklar bu duruma karşı harekete geçti. Fransa'da #JeNeSuisPasUnVirus (Ben virüs değilim) Twitter'da en çok paylaşılan etiketlerden biri oldu.

7 - SINIR KONTROLLERİ VE KARANTİNA TEDBİRLERİ ORANTILI OLMALI

Birçok ülke virüse karşı tedbir almak için Çin'den veya diğer Asya ülkelerinden seyahat eden kişilere kapılarını kapattı, bazıları ise oldukça sert karantina tedbirleri uyguladı.

Avustralya hükümeti yüzlerce Avustralyalıyı Christmas Adası'ndaki bir göçmen gözetim merkezine gönderdi. Avustralyalı Tabipler Birliği daha önce bu merkezde gözetim altında tutulan mültecilerin ruhsal ve fiziksel açıdan zarar gördüğünü, bu nedenle tedavi koşullarının "insanlık dışı" olduğunu açıklamıştı.

Papua Yeni Gine yalnızca doğrulanmış koronavirüs vakaları olan ülkelere gelen kişilere değil, tüm Asya ülkelerinden gelen kişilere sınırlarını kapattı. Bu durum, Papua Yeni Gine yetkililerinin talimatıyla ülkelere giden uçağa binmeleri engellenen Papua Yeni Gine'li bazı öğrencilerin Filipinler'de mahsur kalmasına yol açtı.

Seyahat özgürlüğünü sınırlandıran karantina tedbirleri, uluslararası hukuk gereğince ancak orantılı, gerekli, süre sınırlı ve mümkünse gönüllü olduğunda, meşru amaçlarla alındığında ve ayrımcı olmayan bir şekilde uygulandığında haklı gösterilebilir.

Karantina tedbirleri güvenli ve saygılı bir şekilde uygulanmalıdır. Karantinaya alınan kişilerin haklarına saygı gösterilmeli ve bu haklar korunmalıdır. Bu kişilerin sağlık hizmetlerine, gıdaya ve diğer ihtiyaçlara erişimlerinin sağlanması da buna dahildir.

Nicholas Bequelin, sözlerini şöyle sonlandırdı: "Zorlu bir durumda karşı karşıya olan hükümetler hem koronavirüsün yayılmasını engellemek hem de etkilenen kişilerin ihtiyaç duydukları sağlık hizmetlerine erişimini sağlamak için gerekli tedbirleri almalıdır."

“FİZİKİ İMKANLAR ARTTIKÇA ADALET SU GİBİ AKACAK” * : ADLİYELERİN DÜNÜ, BUGÜNÜ VE ÇAĞLAYAN ADLİYESİ

BATUHAN DURMUŞ

Dava Gözlem Program Sorumlusu
Uluslararası Af Örgütü Türkiye

“Binalarımızı biz şekillendiririz,
sonra onlar bizi şekillendirir.”
Winston Churchill, 28 Ekim 1944 **

Adliye, TDK sözlüğünde hukuk ve adalet işlerinin görüldüğü devlet kuruluşu olarak tanımlanıyor. Bu yazıda; adliye mekanlarının Türkiye ve Batı’daki evrimleşme süreçlerine, ülkemizde inşa edilen adliyelere dair tarihsel, bürokratik ve mimari tartışmalara değinilmeye çalışılacak ve bunların ışığında Çağlayan’daki İstanbul Adliyesi yapısı ele alınacaktır.

Yazıda; akademik çalışmalar, mimarlık disiplinine ait yayınlar ve açık basın kaynaklarından faydalanılmıştır.

ADLİYE’NİN ORTAYA ÇIKIŞI VE ‘HÜKÜMET KONAĞI’

BATI’DA ADLİYELER

17. yüzyılın başından itibaren Kıta Avrupası ve ABD’de yargılamalar ve hukuki işlemler için hükümet binaları ve kamuya açık meydanlar kullanılıyordu. Ayrıca; kent ve kasaba merkezlerindeki hanlar, konaklar ve kiralık evler de yargılamalara ev sahipliği yapmaktaydı (Spaulding 2012).

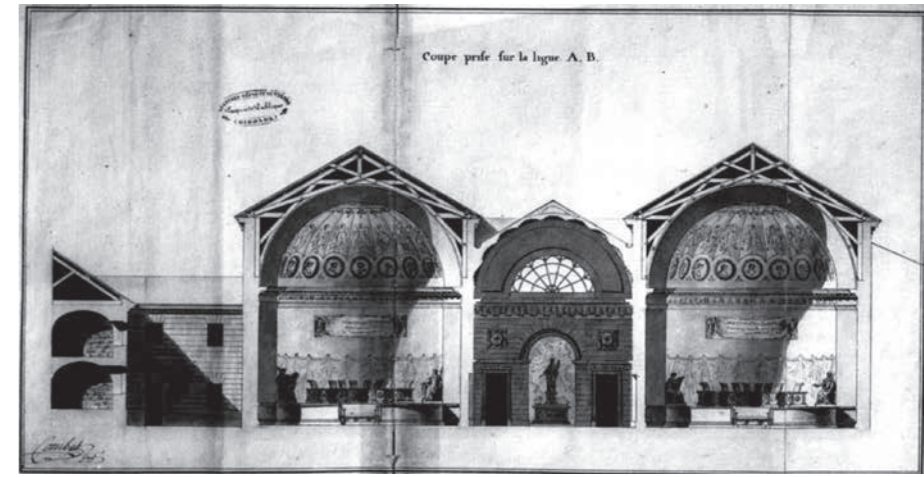
17. yüzyılın ikinci yarısından itibaren, Virginia kolonisindeki yerleşimlere hakim olan iki bina türü kiliseler ve adliyelerdi (Peters 1995). Kalıcı olacak şekilde tasarlanmayan bu adliyeler, çoğunlukla ahşap malzemenin kullanıldığı, duvarları olmayan ve direkler üzerinde ayakta tutulan, üstü kapalı alanlardı. Kolonilerin kalıcı hale gelmesi ve bir şehir

*24 Şubat 2011. İstanbul Cumhuriyet Başsavcısı Vekili,
**Avam Kamarası, 28 Ekim 1943

mimarisinin belirginleşmeye başlamasıyla birlikte adliyeler; yolların kesişiminde bulunan, tuğla ve yerli malzemelerin kullanıldığı, kalın duvarlı, yüksek tavanlı, dikdörtgen veya T şeklinde plana sahip; döneme ait kaynaklarda “içerisinde havanın bile yerinden kıpırdımadığı”, “hantal” olarak nitelendirilen, bünyesinde hapis ve kırbaç bölümlerini de barındıran kalıcı yapılara dönüştü (Peters 1995). Ayrıca, 17. yüzyılın sonundan itibaren Amerika’daki hemen her yeni adliye inşaatını yeni bir cezaevi inşaatlarının izlediğini not etmek gerekiyor (Riley 1942).

Hükümet binaları dışında yargılamaların yapıldığı, yalnızca duruşma salonlarına sahip adliye yapıları ABD’de 18. yüzyıldan itibaren cezaevlerinin yanında konumlanmıştı. Mahkemelerin idari işleri hükümet binalarında görülmeye devam etti. (McNamara 2004) Virginia’ya yerleşen kolonyalistler 17. yüzyılın sonuna doğru; idari nitelikli odalar, arşiv, jüri odaları, avukat odaları gibi hususi unsurları da barındıran adliyeleri hükümet binalarının yakınlarına inşa etmeye başladılar. (Lounsbury 2005).

Fransa (1789) ve Amerika’daki (1776) ihtilallerden sonra meşruiyet zeminleri zarar gören devletlerin anayasallığı önemsemesi, Kıta Avrupası’nda adliyelerin hükümetten ve binalarından ayrı kurumsallaşmasını ve belirgin mimari formlara kavuşmasını tesis etmiştir. 19. yüzyılın başından itibaren şehirlerin kamusal alanlarında yüksek kaideler ve büyük basamaklar üzerinde yükselen, girişlerinde sütunlar ve revaklar bulunan; bünyesinde birden fazla duruşma salonu ve sadece profesyonellerin girebildiği ek odalar barındıran, -döneme ait kaynaklarda “Adalet Tapınağı” olarak da tabir edilen- üçüncü nesil neoklasik yapılar Avrupa şehirlerinde belirdi. “Yunan ve Roma sütun mimarisinin ‘sütun-lento’ sistemine dayanan cephe sunumlarını taşıyan, her büyüklük ve türde binalar Berlin, Münih, St. Petersburg, Washington, D.C., Londra ve Paris’te tasarlandı. (Levine 2009)(...) Bunlar, çoğulcu ve demokratik bir toplumda özgürlük ve otoritenin nasıl bir araya getirileceği sorusuna, çeşitli soyutlamalara ve uzaklardaki vaatlere somut birer form giydirerek yanıt vermek için tasarlanmış

(Taylor, 2013, s.477) Cean (Calvados) mahkemesi ve cezaevi.

‘cephe sunumları’ idi.” (Spaulding 2012) Öte yandan, haşmetli adliye binalarının altın çağını bu yıllarda yaşaması, orta sınıf avukat ve mimarların hala oldukça kırılğan vaziyetteki sosyal statülerine, bu tip yapılar marifetiyle toplumsal bir onay ve güvence aramalarıyla ilişkilidir (McNamara 2004).

OSMANLI İMPARATORLUĞU’NDA ADLİYELER

Osmanlı’da Tanzimat reformlarına dek iktidar, kendisini taşrada kurumlar ve binalar üzerinden değil, kişiler üzerinden cisimleştirmekteydi. 19. yüzyıla kadar; yönetim ve denetimden sorumlu kişiler olan mutasarrıf, muhassıl, defterdar ve kadı; işlerini ikamet ettikleri konaklarda görmekteydi. Maaş dışı başka gelir formlarının tahsis edildiği bu kişiler; yaşadıkları konaklarda faaliyet gösterir, kendi personellerini tutarlardı. (Ortaylı, 1984)

Tanzimat ve 1864 Vilayet Nizamnamesi sonrası ortaya çıkan yeni kurumsallaşmayla bütçe, kadrolaşma, memurlar arasında derecelenme gibi pratikler ortaya çıktı. Niteliklerini içinde ikamet eden kişilerden alan konakların yerini; dışında devlet arması bulunan ve yüksek merdivenler çıkılarak girilen; içinde adliye, zaptiye (polis) ve diğer kamu ofislerini barındıran, devletin doğrudan cisimleştiği ‘hükümet konağı’ yapısı aldı. Burada bulunan adliyelerde ceza ve ticaret davaları; değişik etnik ve dinsel gruplar için kurulan mahkemelerde görüldü. Şer’i mahkemeler bu yapıların dışında faaliyet gösterirdi (Ortaylı, 1984).

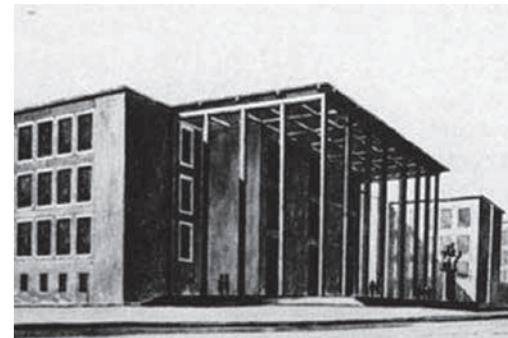
CUMHURİYET DÖNEMİ

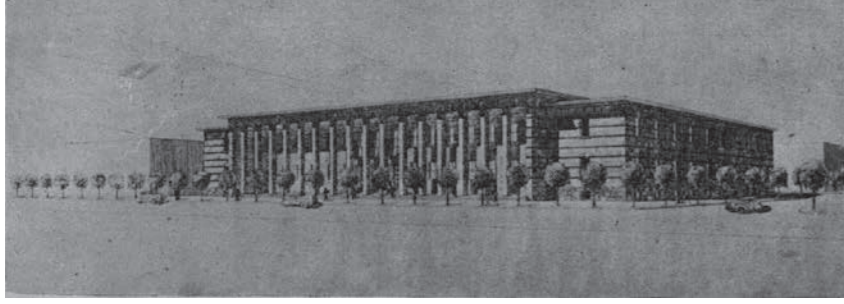
Adliyeleri hükümet konağı içinde hayal ve inşa etme pratiği Cumhuriyet’ten sonra da devam etti. Hükümet konağı dışında bir yapı içinde hizmet vermek üzere 1926’da inşa edilen ilk adliye Ankara Adliyesi oldu. Adliyeler, 1970’lere kadar genel itibariyle hükümet konakları içinde kaldı.

Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren, Adalet Bakanlığı merkez ve taşrada pek çok adliye binası inşa etti. Adliye binası projeleri; Adliye Bakanlığı veya Adalet Teşkilatını Güçlendirme Vakfı’nın (ATGV) düzenlediği ihaleler veya mimarlık yarışmaları yoluyla seçiliyor.

Özel mimarlık bürolarının bulunmadığı (Tanyeli 1999) bir dönemde Cumhuriyet mimarlığının formlarının gelişip işlevlerinin belirlendiği (Batur, 2007) 1930 – 1940 yılları arasında Mimar dergisi etrafında toplanan mimarların mesleki meşruiyet mücadelelerinin Türkiye’de kamu binalarının mimarlık yarışmasıyla projelendirilmesi pratiğinin yaygınlaşmasına katkısı büyük. (Sayar Kasım-Aralık 2004) Yarışmayla inşa edilecek olan yapıların tasarımı, esasları 1952’den itibaren bakanlıklar tarafından

(Keskin, 2007)

Adana Adale Sarayı Proje Müsabakası, 1946

çıkarılan yarışma yönetmeliğinde tanımlanan ve devlet birimlerinin **katı kurallarını** (Atalay Eylül 2003) içeren “şartname”ler çerçevesinde düzenlenen projelere göre şekilleniyor.

1949’da İstanbul Sultanahmet, 1973’te Ankara Sıhhiye, 1983’te Antalya, 1986’da Bursa ve 1990’te İstanbul Bakırköy (Surdışı) Adliyeleri için herkesin katılımına açık ulusal proje yarışmaları düzenlendi. Yarışmalar, açık veya “davetli”usullerle (Sağlam 2013) uygulandı. Davet mektubuyla yarışma düzenleme uygulamasında içinde bulunduğumuz son yıllarda da gözle görülür bir artış söz konusu.

Önceden Bayındırlık ve İskân Müdürlüklerince gerçekleştirilen adliye inşaatları, 1992’den beri Adalet Bakanlığı’nın Teknik İşler Daire Başkanlığı tarafından kararlaştırılıyor .

ÇAĞLAYAN ADLİYESİ:

2000’lerin ikinci yarısından sonra Türkiye’de yeni adliye binası inşaatlarına hız verildi. Şehir merkezlerindeki adliye inşaat projelerinde tercih edilen temel tarz, ilçe adliyelerinin merkezi adliye binalarında toplanması oldu. Bu eğilim, 2009’da Bakanlar Kurulu tarafından benimsenen “Yargı Reformu Stratejisi” belgesinde “*Birbirine yakın ve iş sayısını az olan adliyelerin yakın adliyelerle birleştirilmesi için*

çalışmaların yapılması” ifadeleriyle yer aldı. 2012’de Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu kararı ile Türkiye’deki 102 adliye başka adliyelerle birleştirildi.

Bu bağlamda, İstanbul’daki -Bakırköy ve Kartal adliyeleriyle birlikte- üç “büyük adliye”den biri olan Çağlayan Adliyesi ATGV’nin 2005 yılında düzenlediği “İstanbul Avrupa Yakası Adalet Sarayı” projesi yarışmasıyla şekillendi. İhalesi 237 milyon 960 bin TL² sözleşme bedeli ile 2007’de yapıldı. “*Avrupa’nın en büyük adliyesi*” olduğu ifade edilen yapının 2011’de kamunun kullanımına sunulmasıyla, Avrupa yakasındaki 11 binaya dağılan adliyeler Çağlayan’da birleştirilmiş oldu.

TEKNİK ÖZELLİKLER:

Adliye binası, dört ila 19 kattan oluşan yeknesak bir yapı içerisindeki altı ana bloktan meydana geliyor. Dört ana giriş kapısından girilebilen yapının içerisinde 326 duruşma salonu, 267 savcı odası, bir adet büyük konferans salonu ve dört küçük seminer salonu, 73 asansör, 48 yürüyen merdiven ve yedi nezarethane katı yer alıyor.

“HUKUK, ADALET İHTİŞAM DEMEKTİR”

Yapıya çıplak gözle hangi açıdan bakılırsa bakılsın etrafındaki kentten uzak, çok yüksek, tek parçadan oluşan bir kütlede ibaret olduğu göze çarpıyor. Adliyenin önündeki 22 bin m²’lik alanın İstanbul’un yayalaştırılmış en büyük meydanı olduğu bilgisi basında yer almıştı. Adliye ile çevresindeki yapılar arasında geniş bir mesafe koyan bu meydanın, adliyenin insanla dolaysız temasını engelleyecek şekilde tasarlanmış olması, binanın adeta “*haddini ve yaklaşabileceğin mesafeyi bil!*” (İnan, 1984, s. 10) diye fısıldadığını düşündürüyor. Meydanın adliye sahinin 30 metre uzağında, çoğu zaman bir TOMA aracının da beklediği bir polis barikadıyla katmanlandırılmış olması; çevresiyle kurduğu ilişki ve görüntüsüyle çağrıştırdığı ulaşılamazlık imgesini kuvvetlendiriyor.

Adliye yapılarının toplam kütlesi; içindeki mahkeme sayıları, buldukları yargı çevresi, yıllık dava sayıları ve nüfus gibi faktörler ışığında mimari bir form kazanıyor. Şüphesiz İstanbul gibi yüksek nüfuslu ve canlı bir şehrin adliyesi olmanın gerektirdiği kütleli hatırı sayılır bir büyüklükte olması kaçınılmaz. Ancak görünen o ki, kütle gereksinimi Türkiye’de diğer pek çok kamu yapısında adet olduğu üzere, Çağlayan örneğinde de tüm bu kütleli tek parça halinde üst üste yığılıp büyük bir meydanın ortasına dikilivermesi olarak yorumlanmış.

Çağlayan Adliyesi’nin bir adliye olduğunu bir an için düşünmeden bina boş hayal edildiğinde; yapıyı bir hastane, hapisane, plaza veya otelden farklı düşünmek oldukça zor.

Modern adliye yapılarının bünyesindeki birimlerin “*hizmet çeşidine göre küçük kütlelere bölünerek, bireyin kendi işinin*

Adliye Sarayı 1948, Sultanahmet, İstanbul: İstanbul İli Hakim ve C. Savcılar Albümü Adalet Sarayı kılavuzu.

bulunduğu parçaya dahil olacağı, devasa bir yapı içinde kaybolmayacağı” (Ongun 2019) şekilde tasarlanması gerekmektedir.

Yeknesak bir kütlede ibaret devasa yapıların, kullanıcılarda karmaşa ve düzensizlik hissi uyandırdığı ifade ediliyor. Türkiye’deki adliyelerin neredeyse hepsinde olduğu gibi, Çağlayan’da da yargılamanın üç kurucu unsurunun ikisi; hüküm makamını temsil eden mahkemeler ve iddia makamını temsil eden savcılık aynı bina içinde. Ağır ceza mahkemelerinin ön cephede konumlandırıldığı binanın yönetim işlerini binanın arka cephesindeki Abide-i Hürriyet Parkı’na bakan Başsavcılık birimi yürütüyor.

Tüm devlet binaları gibi adliyelerin de vatandaşları etkileme potansiyeli var. “*Kamu binaları insanı canlandırabilir, yatıştırabilir ya da küçük hissettirebilir, daraltabilir. Mahkemeler ve adliyeler mekânsal düzenlemeleriyle muhataplarına prestij veya onur verebilir ya da onların itibarlarına zarar verebilir.*” (Mulcahy 2011)

Adliyenin inşa edildiği dönemin Adalet

Bakanı, yeni adliyeler konusundaki muhayyilesini şöyle tarif etmişti: “*Bugün yabancı bir heyet gelse, elinden tutup da ‘burası da Türk yargısıdır’ diye götürebileceğimiz ihtişamlı bir tek bina yok Hukuk, adalet ihtişam demektir. Adam ister suçlu ister başka türlü olsun kapıdan girerken önünü ilikleyip saygıyla bu binanın girişinden başlaması lazım.*”

Gelinen noktada, yukarıdaki eleştiriler Bakanlığın 2019’daki Yargı Reformu Stratejisinde hedefleri arasında “*Yeni hizmet binalarında mahkemeler ve Cumhuriyet savcılıklarının mekânsal olarak ayrılması*” ve “*çalışma verimliliğini artıracak bir anlayışla farklı tip ve büyüklükte projeler geliştirilmesi*” ifadeleriyle kendine yer buldu. Ancak, faaliyet raporlarına göre Bakanlığın son 15 yılda, aralarında Çağlayan ve Kartal adliyeleri gibi rekor maliyetli yapıların da bulunduğu, çoğunluğu adliyelerden oluşan iki yüzden fazla³ bina inşa ettiği düşünüldüğünde, bu yapısal ve organizasyonel sorunların niçin daha önce düşünülmediği sorusu şimdilik cevapsız.

©Fırat Doğan/Ülusal Arası Al Örgütü Türkiye

DİPNOTLAR

1. bkz. Post-and-lintel system
2. Adliye Bakanlığı 2011 Faaliyet Raporu, sh 61
3. <https://www.adalet.gov.tr/Bakanlik/FaaliyetRaporu/>

KAYNAKÇA

- “Ülusal Mimarlık Yarışmaları Sempozyumu 2” içinde, 71, 92, 93, 100. İstanbul: Mimarlar Odası Yayınları, 2009.
- Arkitekt Dergisi Cilt. -Adana Adale Sarayı Proje Müsabakası.- 02 01 1946: 25. Aslanoğlu, İnci, ve diğerleri. -“Söyleşi: Osmanlı’dan Bugüne Hükümet Konakları”. - Mimarlık Dergisi, 1984: 4-15.
- Atalay, Süreyya. -Bir Örnek-. İstanbul Adale Sarayı Proje Yarışmaları.- TMMOB Ankara Şubesi Bülteni, Eylül 2003: 26.
- 1925 - 1950 Döneminde Türkiye Mimarlığı: 75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık içinde, yazar Afife Batır, 209-234. Tarih Vakfı Yayınları, 2007.
- Adalet Bakanlığı, & Avrupa Birliği. (2013). *Adliye Personeli El Kitabı*. Ankara.
- Keşkin, Gül. *Çağlayan ve Kartal’da Dev Adale Sarayları*. 17 3 2008. <https://v3.arkitera.com/h26136-caglayan-ve-kartalda-dev-adalet-saraylari.html>.

- . «İstanbul’un Adale Sarayları.» *Arkitet Dergisi*. 30 10 2007. <https://v3.arkitera.com/h21545-istanbul-un-adalet-saraylari.html>.
- Koca, Feray. «Muğla’da Osmanlıdan Cumhuriyete İdare Merkez Sembolü: Hükümet Konakları.» (Mimarlar Odası) Mayıs 2016.
- Levine, Neil. «Modern Architecture: Representation and Reality.» 76. 2009. Lounsbury, Carl r. *The Early Courthouses Of Virginia: An Architectural History*. University of Virginia Press, 2005.
- McNamara, Martha. *From Tavern to Courthouse: Architecture and Ritual in American Law 1658-1860*. Johns Hopkins University Press, 2004.
- Mulcahy, Linda. *Legal Architecture: Justice, due process and the place of law* içinde, 1. New York: Routledge, 2011.
- Ongun, Ögüz. «Bir adalet erişim meselesi olarak adliye mimarisi: Çağlayan Adliyesi örneği.» *YÖK 2019*. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=41_FzIwMCH4qR0pXPhy8jDPqz9INOVdz05XEYPqmmM9563wQvC3mw_38ap.
- Peters, John & Margaret. «Virginia’s Historic Courthouses.» 5. Hong Kong: University Press of Virginia, 1995.
- Riley, Edward M. «The Colonial Courthouses of York County, Virginia.» *The William and Mary Quarterly*. 1942: 11-13.
- Sağlam, Hakan. «MİMARLIK VE İKTİDAR: Günümüz Adale Sarayları Üzerine Bir Sorgulama.» *Mimarlık*. 2013.
- Sayar, Yasemin. «Türkiye’de Mimari Proje Yarışmaları 1930-2000: Bir Değerlendirme.» *Mimarlık*. Kasım-Aralık 2014.

- Spaulding, Norman W. «The Enclosure of Justice: Courthouse Architecture.» *Yale Journal of Law & the Humanities*, 2012.
- 1950’lerden Bu Yana Mimar Paradigmalarda Değişimi ve Reel Mimarlık içinde, yazar Uğur Tanerli, 235-254. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 1999.
- Taylor, Katherine Fischer. «Geometries of Power: Royal, Revolutionary, and Postrevolutionary French Courtrooms.» Aralık 2013: 434-474.
- Topraklı, Yağmur. «Turkey Court Management System Compliant Courthouse Design: The Case Of Ordu Annex Courthouse Building.» *Social Science Studies Journal*. 2019: 4928.
- Yıldırım, Hüseyin. «Adalet Bakanlığı Yargı Reformu.» «ADALET BAKANLIĞI YARGI REFORMU STRATEJİSİ» BELGESİ GÜLGENİNDE YARGI REFORMU. Ankara: Türkiye Barolar Birliği, tarih yok. 278.

EK:

- Adana Adale Sarayı Proje Müsabakası. (1946, 01 02). *Arkitekt Dergisi* Cilt. s. 25. <http://dergi.mo.org.tr/dergiler/2/70/652.pdf> adresinden alındı.
- Keşkin, G. (2007, 10 30). *İstanbul’un Adale Sarayları*. Arkitera Dergisi. <https://v3.arkitera.com/h21545-istanbul-un-adalet-saraylari.html> adresinden alındı.
- Taylor, K. F. (2013, Aralık). Geometries of Power: Royal, Revolutionary, and Postrevolutionary French Courtrooms. s. 434-474. <https://jsah.ucpress.edu/content/72/4/434.full.pdf+html> adresinden alındı.

İNSANLIĞIN SINIRI: POLİS ESKORTLU MÜLTECİ OTOBÜSLERİ, YUNANİSTAN OTORİTELERİNCE DARP EDİLDİKTEN SONRA GERİ İTİLEN İNSANLAR...

DAMLA UĞANTAŞ

Kampanya Sorumlusu
Uluslararası Af Örgütü Türkiye

Fotoğraflar: Fırat Doğan
Uluslararası Af Örgütü Türkiye

Edirne'den sınır kapısının bulunduğu Pazarkule'ye kadar bisikletiyle gelmiş:

"Halep'te de kullanıyordum. Arkadaşlarım 'Bisiklet aldığına göre, sen zenginsin' diyor. Zengin değilim, iyi bir fikir olduğumu düşündüm."

Suriye'de hukuk okurken protestolara katıldığı için okuldan atıldığını, savaşmak istemediği için Türkiye'ye geldiğini anlatıyor. Yunanistan'ın günlerdir sert bir şekilde müdahalesine sahne olan sınır kapısına gelmeden önce günlük 50 liraya bir tatlıcıda çalışıyordu:

"Zaten 700 lira kira istiyorlar; ilk geldiğimde 200 lira ödüyordum."

Çarşamba günü, daha hava aydınlaşmamışken Edirne'ye doğru yola çıktığımızda, Türkiye otoritelerinin sınır kapılarını açtığını duyurmasının üzerinden dört gün geçmişti. Edirne merkezinde verdiğimiz kısa bir molanın ardından ilk olarak Pazarkule Sınır Kapısı'na ulaştık. Türkiye tarafındaki gümrük kapısına yaklaşık 400 metre kala bir barikat oluşturularak gazeteciler ve sivil toplum çalışanları bu hattın dışına itilmişti.

Barikatı aşarak tampon bölgeye girmek isteyen mültecileri jandarma engelliyor. Zira içeride TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nun göndermiş

olduğu bir heyet var ve şimdi buradan geçmenin sırası değil.

MÜLTECİLERE KARŞI BİBER GAZI KULLANIMI

Bariyerlerin etrafından dolaştığımızda Yunanistan'ın Kastanies Sınır Kapısı'ndan tampon bölgeye doğru ortalama 15 dakikada bir biber gazı atıldığını görüyoruz. Zaman zaman silah sesine benzer sesler geliyor ancak bu seslerin ne olduğunu, gerçek kurşun kullanılıp kullanılmadığını öğrenemiyoruz. Aynı saatlerde Edirne Valiliği sınır kapısında 1 kişinin gerçek mermi yaralanması nedeniyle hayatını kaybettiğini, beş kişinin yaralandığını açıklıyor. Bacağında sargıları olan bir kişiyi görüyorum. Biber gazı kapsülü nedeniyle yaralandığını söylüyor. Yine de beklemeye devam edeceğini belirtiyor. Bir kişi daha var bekleyen, kolundan yaralı, o da biber gazı kapsülü nedeniyle yaralanmış. Tampon bölgeye girenler, çok sayıda kişinin bu yolla yaralandığını söylüyor. Öğle saatlerinde tampon bölgeden çıkan Türkiye tarafına gelen üç ambulans da anlatılanları doğruluyor.

NAYLONDAN FARKI OLMAYAN ÇADIRLAR 100 LİRA

Sınıra paralel şekilde ilerliyorum. Tarlalar var; yağmur yağdığında insanların nasıl bir çamurun üstünde konaklamak zorunda kaldığını hayal etmek güç değil. Naylon poşetten çok da bir farkı olmayan çadırlar satılıyor. 100 liradan açılıyor pazarlık, aslında kimin ne kadar parası varsa o kadara satılıyor. Tampon bölgede bekleyen insanlar yiyecek almak için zaman zaman dışarı çıkıyor, zira yardım kuruluşlarının dağıttığı yemekler için saatlerce sıra beklemek zorunda kalıyorlar.

Azerbaycan vatandaşı iki kişi ile karşılaşıyoruz. Yemek almaya dışarı çıkmışlar. Sekiz kişiler, aralarında hamile bir kadın var. Eritreli iki

kişi ile karşılaşıyorum; iki yıl önce Eritre'den Türkiye'ye gelmişler. Bir yerde çalışmamışlar. Aralarından birinin ailesi geçinmesi için para yollamış. Eğitim almak için Avrupa'ya gitmek istediğini söylüyor.

Satıcılar ile konuşuyorum. Tampon bölgede insani koşulların olmadığından bahsediyor. Çocuklara mama, bez bulmak imkansız gibi. Isınma olanağı yok, battaniye bulunmuyor. Tuvalet ve temizlik olanağı ise yok gibi...

TAKSİLERİN İSTEDİĞİ ÜCRETLER 800 LİRAYA KADAR ÇIKIYOR

Kısa süre içinde anlıyorsunuz, bir yere taksinin girip çıkması, orada bir mülteci grubunun bulunduğu anlamına geliyor. Edirne otogarı ile Pazarkule Sınır Kapısı arasındaki mesafe 15 kilometre. Ortalama 20-25 dakika süren bu yol için insanlardan fahiş fiyatlar isteniyor. İstenen bedellerin 800 liraya kadar çıktığı belirtiliyor.

SINIRDA DOLAŞAN OTOBÜSLER, GEÇİŞ NOKTALARI ARASINDA GEZDİRİLEN MÜLTECİLER

Akşam saatlerine doğru, Meriç Nehri üzerindeki Türkiye-Yunanistan sınırının en yakın olduğu noktalardan biri olan Doğan Köyü'ne geliyoruz. Özel bir tur firmasına ait bir otobüs var. İçinde çok sayıda sığınmacı var. Alandan ayrılmak üzere, eşyaları otobüsün bagajına sığmıyor, bir süre eşyaları sığdırmaya çalışmakla uğraşıyorlar. Otobüs şoförü, sonraki durağın Pazarkule olduğunu söylüyor. Programı, orada bulunma ya da Pazarkule'ye gitme nedenlerini bilmediğini sadece şoförlük yaptığını ifade ediyor. Otobüste bulunan kişiler, otobüsün kamu otoritelerince ayarlandığını belirtiyor.

YUNANİSTAN TARAFINA GEÇEN KİŞİLER DARP EDİLİYOR, TÜRKİYE'YE GERİ İTİLİYOR

Ardından hedefimiz sınır bölgesindeki bir hastane. Karşı kıyıya geçtikten sonra Yunanistan otoritelerince yakalanıp, darp edilip, kıyafet ve özel eşyalarına el koyduktan sonra Türkiye'ye geri itildiği söyleyen kişiler ile konuşuyorum. Bazılarında ciddi yaralanmalar mevcut. Faslı bir kişi, Yunanistan askerinin insanları minibüse bindirmek için cop kullandığını bu nedenle kafasının yarıldığını söylüyor.

Bir başka kişi ile görüşüyorum; Ürdünlü. Bacaklarında cop izleri rahatlıkla görülebiliyor. Yürürken aksıyor. Yunanistan'a geçtikten sonra ikinci kez geri itilmiş. Yunanistan askerince darp edildiklerini, iç çamaşırı haricindeki tüm kıyafet ve eşyaları alınarak Türkiye'ye geri gönderildiği ifade ediyor. Yunanistan otoritelerince, Türkiye'ye geri itilen insanlardan toplanan kıyafetlerin bir yerde biriktirildiğini "Kıyafetler dağ gibiydi" diye anlatıyor.

Saat gece yarısını geçiyor, Edirne il merkezine geri dönerken mültecileri taşıyan üç otobüs geçiyor, polis eskortu eşliğinde sınır bölgelerine ilerliyorlar. Türkiye otoritelerinin, sınırı geçmesi için insanları yalnızca teşvik etmediğini, bu geçişlere kolaylık sağladıklarını görüyoruz.

ANKARA'DAN HİÇBİR ÜCRET ÖDEMEDEN GELEN MÜLTECİLER

Ertesi sabah, Meriç Nehri'ne paralel bir yoldan yeniden kuzeye doğru yola çıkıyoruz. Nehre çok yakın bir noktada mültecileri taşıyan başka bir otobüsün durduğunu görüyoruz. Aralarında çocukların da olduğu çok sayıda kişi burada indiriliyor. Etrafta askerler var.

Ankara'dan geldiklerini buraya gelmek için hiçbir ücret ödemediklerini aktarıyorlar. Otobüsün içinde tartışma yaşanıyor. Yanında eşi ve çocuğu bulunan bir kişi, kendilerine Pazarkule'ye gideceklerinin söylendiğini, nehirden karşıya geçmek istemediğini söylüyor. Şoför, insanları geri götürmek için 600 lira istiyor. Tartışma sürerken kapılar kapanıyor, otobüs yarı dolu sınır köyünden ayrılıyor. Az önce otobüsten inen bazı insanlar sınırın tam ters yönüne yürümeye başlıyor. Nereye gittiklerini soruyorum; "İstanbul" diyor.

Otobüsten indirildikleri alanda bekleyen insanlarla konuşuyoruz. Bölgede yaşayan bir kişi 'Yunanistan tarafından atıldığını' söylediği bir mermi gösteriyor. Karşıya geçmeye çalışan insanlara ateş açıldığını öne sürüyor.

Bir kişi Yunanistan'a geçtikten sonra geri gönderildiğini anlatıyor. Yeniden geçmeyi deneyecek. O sırada bölgede yaşayan bir başka kişi geliyor. Beden diliyle, Yunanistan tarafında adım başı asker olduğunu ve geçmemeleri gerektiğini söylüyor; "Böyle olmasa ben de geçiririm ama geri gönderiyorlar." İnsanların bir kısmı nehre doğru, kalanlar tam tersi istikamete yöneliyor.

GERİDE BIRAKILAN KİTAPLAR...

Toprak yoldan ilerlemeye devam ediyoruz; ara ara karşıya geçen insanlardan kaldığını tahmin ettiğimiz eşyalar görüyoruz. Sınıra çok yakın bir nokta, bir dizi çocuk eşyası geride bırakılmış. Kot, külot, t-shirt gibi eşyaların yanı sıra 1. Sınıflar için Türkçe ve Hayat Bilgisi kitapları da var. Bir süre de olsa yaşanılan ülkeye bir tür veda...

GERİ DÖNÜŞE PARASI OLMADIĞI İÇİN OTOGARDA BEKLEYEN BİR AİLE

Şehir merkezine dönüyoruz. Tunca Köprüsü'nün hemen altında kurulan kamp alanında yaklaşık 300 kişi konaklıyor. Bazı noktalarda ateş yakılmış. Otagara geçiyoruz. Artık tam anlamıyla gece. Bir kadın ve yanında duran 10-12 yaşlarında bir çocuğun yanına yanaşıyorum; sınırın açıldığını duyduklarında tüm varlıklarını satarak Samsun'dan Edirne'ye geldikleri söylüyor. Yunanistan'ın kapıları açmadığını gördüklerinde geri dönmeye karar vermişler. Kalan tüm paralarını Pazarkule'den otagara gelmek için bindikleri taksiye verdiklerini, o nedenle otagardan başka gidecek yerleri olmadığını anlatıyor. İraklı bir aile, yedi kişiler. Ne yapacaklarını bilmiyorlar, bekliyorlar...

Bütün gözlemlerimiz tek bir şeyi gösteriyor: İnsan hayatlarının bir pazarlık malzemesi olarak acımasızca kullanılmasına son verilmeli!

Mülteci hakları sınır tanımaz!

Bültenin bu sayısını, içinde bulunduğumuz koşullar sebebiyle sizlere posta yoluyla gönderemiyoruz. Ancak sağlıklı günlerde 2020'nin ilk bülteni ile arşivinizde olacağız.

Unutmayın ki Uluslararası Af Örgütü'ne destek olmak demek, ırkçılığa ve adaletsizliğe karşı gelmek, çocuk ve mülteci haklarına, ifade ve barışçıl toplanma özgürlüğüne destek olmak, "kadına şiddete hayır!" demek, denetimsiz silahlanmayı sorgulamak, kısacası insan haklarına sahip çıkmak demek.

Destegin sayesinde sesimiz hep daha güçlü, teşekkürler!

AKTİVİZM VE ETKİNLİKLER

NESLİŞAH CÖMERT

Aktivizm ve Üyelik Çalışanı
Uluslararası Af Örgütü Türkiye

Aktivistlerimiz ve yerel gruplarımız Türkiye'nin çeşitli noktalarında haklar için çalışmaya ve etkinlikler düzenlemeye devam etti. Aktivist gruplarımıza dahil olmak isteyen yeni katılımcıların da gelmesiyle çoğaldık ve yeni yerel grupların ilk tohumlarını da atmaya başladık.

AKTİVİSTİMİZ OLMAK İSTEYENLERLE TANIŞTIK!

Uluslararası Af Örgütü web sitesinde yer alan 'Aktivistimiz Olun' formunu doldurarak aramıza katılan yeni aktivistlerimiz oldu. Ankara ve İstanbul'da yaşayan yeni katılımcılarımızla bir araya gelerek tanıştık, kaynaştık ve dayanıştık. İstanbul aktivist grubumuz ile İstanbul'da, Ankara aktivist grubumuz ile Ankara'da buluştuk, çalışmalarımız ve etkinlikler hakkında toplantılar yaptık.

Onlar her yaştan ve meslekten Uluslararası Af Örgütü çalışmalarına katkı sağlayacak bilgi ve deneyimleri ile bize katıldı,

çoğunluğu öğrenci olan yeni aktivistlerimizle bundan sonraki süreçte yapacaklarımız bize heyecan veriyor. Siz de aktivistimiz olmak isterseniz [amnesty.org.tr/aktivizm](https://www.amnesty.org.tr/aktivizm) bağlantısını inceleyebilir ve formu doldurarak aramıza katılabilirsiniz.

YASMIN İÇİN KARANFİLLER DAĞITTIK

Yasmin Aryani, İran'da bir trende başörtüsü olmadan yürüyerek yollara beyaz çiçekler dağıttı ve kadınların ne giyeceklerine kendilerinin karar vereceği bir geleceği ve günün birinde sokakta isteyen başörtüsüz, isteyen ise başörtülü olarak yan yana yürüyebileceğine dair umutlarını anlattı. Bu nedenle de İran yetkilileri 10 Nisan 2019'da Yasmin'i gözaltına alıp, tutukladı.

İstanbul aktivist grubu Yasmin için bir araya gelerek tıpkı Yasmin'in yaptığı gibi insanlara karanfil dağıttı, kadın haklarını savunmanın suç olmadığını anlattı, Yasmin'le dayanışma talebinde bulundu.

Siz de, [acileyem.org.tr/](https://www.acileyem.org.tr/) linkinden Yasmin'in serbest kalması için imzacı olabilirsiniz.

MEF VE KOÇ ÜNİVERSİTESİ'NDEYDİK

31 Ocak'ta MEF Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Kariyer Günleri'ne, 21 Şubat'ta da Koç Üniversitesi Business Trip etkinliklerine katılım gerçekleştirdik ve stantlar kurduk. Stantlarda, aktivistlerimizle birlikte yer alarak Uluslararası Af Örgütü'nü ve çalışmalarını anlattık.

Çalışmalarımıza katkı sağlamak isteyen yeni aktivistlerle tanıştık. Davet ettiğimiz üniversitelerin etkinliklerinde Kampanyalar ve İletişim Bölümü Direktörümüz Tarık Beyhan da konuşmacı olarak yer aldı ve kurumu tanıtarak gelen soruları cevaplandırdı.

GALATASARAY ÜNİVERSİTESİ SOSYAL FARKINDALIK KULÜBÜ İLE BİR ARAYA GELDİK

Galatasaray Üniversitesi Sosyal Farkındalık Kulübü'nden bir araya geldiğimiz katılımcı arkadaşlarla Uluslararası Af Örgütü çalışmalarını konuştuk ve önümüzdeki dönemde birlikte neler yapabileceğimizle ilgili çeşitli planlamalar yaptık.

AKTİVİZM VE ETKİNLİKLER

İlk olarak Sosyal Farkındalık Kulübü ile bir seminer gerçekleştirdik. Hak savunuculuğu ve aktivizm konulu seminerde Kampanyalar ve İletişim Bölümü Direktörümüz Tarık Beyhan konuşmacı olarak katılım sağladı. Aynı zamanda Uluslararası Af Örgütü'nü tanıtmak ve aktivist olarak aramıza katılmak isteyenlerle iletişim kurduğumuz bir stant açtık. Yapılan çalışmalar neticesinde Galatasaray Üniversitesi'nde Uluslararası Af Örgütü aktivist grubu oluşması için girişimler başladı.

DIYARBAKIR AKTİVİST GRUBU İLE BASIN AÇIKLAMASI GERÇEKLEŞTİRDİK!

Haklar İçin Yaz kampanyasıyla, hakları ihlal edilen dünyanın dört bir yanındaki bireylerle dayanışmak, karar alıcılara mesajlar, imzalar ve mektuplar göndermek için aktivistlerimizle bir araya gelerek çeşitli etkinlikler düzenliyoruz.

Diyarbakır aktivist grubumuz, Filipinler'de iklim değişikliğinin feci etkilerine karşı mücadele eden Marinel, Yunanistan'da mülteci hakları için mücadele eden ve insanların hayatlarını kurtardıkları için 25 yıla kadar hapis cezası istenen Sarah ve Sean, ailesinden koparılıp, zorla Çin'de alıkonulan İlyas Rahman ve İran'da zorunlu başörtüsü yasalarına karşı başörtüsünü çıkarıp kadınlara çiçek dağıttığı için hapis cezası alan kadın hakları savunucusu Yasmin ile dayanışmak ve ilgili hükümlere çağrıda bulunmak amacıyla basın açıklaması gerçekleştirdi.

HAKLAR İÇİN YAZ MEKTUPLARIMIZLA İRAN VE YUNANİSTAN BAŞKONSOLOSLUKLARINDAYDIK

İstanbul aktivist grubumuz Haklar İçin Yaz kampanyasında Yasmin, Sarah ve Sean adına yazılmış mektupları İran ve Yunanistan Başkonsolosluğu'na teslim ederek, hükümlere yapılan baskıyı arttırmak adına iki etkinlik gerçekleştirdi.

İstanbul Yunanistan Başkonsolosluğu önünde mülteci haklarını savundukları için suçlanan Sarah ve Sean ile ilgili mesajlarımızı içeren çeşitli materyaller taşıdığımız bir etkinlik daha gerçekleştirdik. Yunanistan Başkonsolosluğu mektupları teslim almadı. Bu durum karşısında, Sarah ve Sean'a yönelik suçlamalar düşürülene kadar mücadelemize devam edeceğiz.

İstanbul aktivist grubumuzun yapmış olduğu etkinliklere ait video çalışmalarını izlemek için sosyal medya hesaplarımızı takip edebilirsiniz. Aktivistimiz olarak çalışmalarımıza güç verebilirsiniz.

HAK SAVUNUCULARI İÇİN BASIN AÇIKLAMASINA KATILDIK

İstanbul aktivist grubumuz, 19 Şubat'ta 11 insan hakları savunucusunun yargılandığı Hak Savunucuları Davası'nın karar duruşması için Çağlayan Adliyesi'nde yapılan basın açıklamasına katılarak #HakSavunucularıİçinAdalet çağrısında bulundular. Duruşma önce 3 Nisan 2020, ardından koronavirüs önlemleri kapsamında 3 Temmuz tarihine ertelendiği için, hak savunucularına adalet talebi devam ediyor. Siz de [haklaricin yaz.org.tr/eylem/haksavunuculari](https://www.haklaricin yaz.org.tr/eylem/haksavunuculari) bağlantı linkinden imzanızla destek olabilirsiniz.

AKTİVİZM TAKVİMİNİ GÖRDÜNÜZ MÜ?

Yürüttüğümüz kampanyaları, gerçekleştireceğimiz etkinlikleri, aktivist gruplarımızın programlarını takip edebileceğiniz ve özel günlerin de yer almasıyla bireysel aktivizminizi de oluşturabileceğiniz bir takvimimiz var. Detaylara, [amnesty.org.tr/aktivizm-takvim](https://www.amnesty.org.tr/aktivizm-takvim) bağlantı linkinden ulaşabilirsiniz.

GELECEK PLANLARIMIZ

Covid-19 nedeniyle bir süre uzaktan çalışma sistemine geçtiğimiz için aktivist gruplarımızla online toplantılar yaparak çalışmalarımızı ve etkinliklerimizi sürdürmeye devam edeceğiz.

Yozgat'ta da yeni bir yerel grup oluşturulması ile ilgili bizimle iletişime geçen yeni katılımcılarla tanışacağız. Siz de bulunduğunuz ilde aktivizm grubu kurmak isterseniz aktivizm@amnesty.org.tr adresine yazabilirsiniz.

Uluslararası Af Örgütü Aktivizm grubu olarak, sağlıklı ve haklarımızla yaşadığımız günler diliyoruz.

RENKLER, FARKLILIKLAR VE BİRLİKTELİK: LGBTİ+ BAYRAKLARINA GENEL BİR BAKIŞ

FIRAT DOĞAN

Sosyal Medya ve Dijital İletişim Sorumlusu
Uluslararası Af Örgütü Türkiye

Birçoğumuz LGBTİ+ bayrağının nasıl gözüktüğünü biliyor olabilir. Onur Haftalarında daha sık görmeye başladığımız altı renkli gökkuşağı bayrağına (bazen daha fazla renk barındırdığı da oluyor), LGBTİ+ hakları hareketinin son yıllarda yaşanan baskılara rağmen görünür olduğu her yerde rastlamamız mümkün. Belki bir işletmenin kapısında, belki bir dükkanın içerisindeki ürünlerde, belki de bir evin penceresinde... Sokakta yürükten gözünüzden kaçmış olsa bile, genellikle Haziran ayında gerçekleştirilen Onur Haftası etkinlikleri yaklaşmaya başladığında sosyal medyada gökkuşağlarını fark etmemeniz mümkün değil.

Altı renkli gökkuşağı bayrağı LGBTİ+ hareketinin genel, kapsayıcı bayrağı olarak daha çok karşımıza çıksa da translar, biseksüeller, lezbiyenler, interseksler, panseksüeller ve diğer birçok grubun kullandığı birçok farklı sembol ve bayrak var. Bu bayrakların kullanılmasının en büyük nedeni, LGBTİ+'nın yalnızca geylerden değil birçok farklı cinsel kimlik ve yönelimden insanın bir araya geldiği bir insan hakları hareketi olması ve bunları görünür kılmaya amacılıdır.

LGBTİ+'ların insan haklarını görünür kılmak önemli. Çünkü dünyanın birçok ülkesinde lezbiyen, gey, biseksüel, trans ya da interseks olmak (LGBTİ+) her gün ayrımcılığa uğramak anlamına geliyor. Ayrımcılığın nedeni cinsel yöneliminiz, cinsiyet kimliğiniz, cinsiyet ifadeniz ya da cinsel özellikleriniz olabiliyor. Büyük zorluklara rağmen LGBTİ+ hakları aktivistleri, insan hakları savunucuları ve bir çok sivil toplum kuruluşu LGBTİ+'ların insan haklarının ihlal edildiğine dikkat çekmek ve ayrımcı yasalarda değişiklik yapılmasını talep etmek için çalışmalarını sürdürüyor. Uluslararası Af Örgütü olarak biz de dünyanın dört bir yanında LGBTİ+'lara yönelik ayrımcılığa karşı mücadele ediyor, hükümetlere yasaları nasıl iyileştirebilecekleri ve cinsel yönelim veya cinsiyet kimliği fark etmesizin insan haklarını nasıl koruyabilecekleri konusunda tavsiyeler veriyoruz.

Eğer şehrinizde ya da başka bir şehirde düzenlenen bir Onur Yürüyüşü'ne katıldıysanız, gökkuşağı bayrağının yanı sıra birçok başka bayrağı da görmüş, belki de anlamını merak etmişsiniz. Bu bayrakların bazılarını, merak edenler için kısaca anlatmak istedik.

1- LGBTİ+ BAYRAĞI

Gökkuşağı renklerinden oluşan bayrak en çok bilinen ve en çok kullanılan LGBTİ+ bayrağıdır. Çoğunlukla altı renkli hali kullanılsa da, daha fazla renk barındıran gökkuşağı bayrakları da vardır. Tüm insanları farklılıklarıyla bir arada temsil etmeyi amaçlayan gökkuşağı renkleri LGBTİ+ hareketinin sembolü haline gelmiştir. Tüm dünyadaki LGBTİ+ etkinliklerinin bu bayrakla bezendiğini görebilirsiniz. Her renginin farklı bir anlam ve vurgu taşıdığı söylenir.

2 - LEZBİYEN BAYRAĞI

'Lipstick' lezbiyen bayrağı olarak da bilinen bu bayrağın sol alt köşesinde bir dudak izi bulunan halide de karşılaşmak mümkün. Ancak son yıllarda lezbiyenleri daha geniş anlamda temsil etmek ve kalıplaşmış cinsiyet ifadeleri idelerinden kaçınmak amacıyla, dudak izi olmayan halinin daha popülerleştiğini söyleyebiliriz.

3 - TRANS BAYRAĞI

1999 yılında Amerikalı trans kadın Monica Helms tarafından tasarlanan bayrak, toplumun kalıplaşmış ikili cinsiyet yapısından yola çıkarak, kendini doğumda atanan cinsiyetinden bağımsız olarak tanımlayan ya da kendini herhangi bir toplumsal cinsiyet içerisinde tanımlamayı tercih etmeyen transları görünür kılmak amacıyla tasarlanmıştır.

4 - BİSEKSÜEL BAYRAĞI

1998 yılında Michael Page tarafından tasarlanan bayrak (hem kadın hem de erkeklere ilgi duyan) biseksüelleri görünür kılmak amacıyla kullanılmaya başlanmıştır.

5 - İNTERSEKS BAYRAĞI

2013 yılında Morgan Carpenter tarafından oluşturulan bayrak, erkek ve kadın bedeni gibi genel kabul görmüş ikililiklere uymayan cinsel niteliklere doğan interseksleri bir bütünlük altında temsil etmek amacıyla oluşturulmuştur.

6 - NON-BİNARY BAYRAĞI

2014 yılında 17. Yaşındaki aktivist Kye Rowan tarafından tasarlanan bayrak, non-binary kişileri diğer cinsel kimliklerin yanında görünür kılmak amacıyla ortaya çıkmıştır. Sarı rengi ikili cinsiyet kalıplarının dışında kendisini tanımlamayı tercih edenleri, beyaz rengi birden fazla/geçişken cinsiyetli kişileri temsil ederken, mor rengi ise cinsiyet kimliğini kalıplaşmış tanımların bir karışımı olarak tanımlamayı tercih edenleri sembolize eder.

7 - GENDER FLÜİD BAYRAĞI

2012 yılında JJ Poole tarafından tasarlanan bayrak, feminen cinsiyet ifadeleri için pembe, maskülen olarak görülen cinsiyet ifadeleri için mavi rengini barındırırken, tüm cinsiyet ifadelerinin bir karışımı olarak mor, toplumsal cinsiyet ifadelerinden bağımsız olmayı temsil etmek amacıyla siyah ve son olarak tüm toplumsal cinsiyetleri bir bütün olarak kapsamak için beyaz renge yer verir.

8 - PANSEKSÜEL BAYRAĞI

2010'lu yıllarda daha görünür olmaya başlayan bayrak panseksüelleri, biseksüellerden ayrı temsil edebilmek amacıyla ortaya çıkmıştır. 'Pan' eki yalnızca kendini erkek ya da kadın olarak tanımlayan kişilere yönelik ilginin ötesinde, non-binary, gender fluid ya da kendini herhangi bir cinsiyet kalıbı ya da tanımı içerisinde tanımlamayan kişilere duyulan ilgiyi de kapsar.

Gökkuşağının tüm renklerinin özgürce görülebildiği, LGBTİ+'ların ayrımcılığa uğramaksızın tüm insan haklarından eşit ölçüde faydalanabildiği bir dünya için çalışmaya devam edeceğiz. Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi'nin LGBTİ+ hakları alanındaki çalışmalarına amnesty.org.tr adresinde 'Çalışma Alanları' başlığı altından ulaşabilirsiniz.

İNSAN HAKLARI EĞİTİM FAALİYETLERİ

MEHMET ONUR YILMAZ - İnsan Hakları Eğitimi Program Koordinatörü – Uluslararası Af Örgütü Türkiye
VOLKAN GÖRENDAĞ - İnsan Hakları Eğitimi Program Koordinatörü – Uluslararası Af Örgütü Türkiye

BURSA'DA YEREL MEDYADA ÇALIŞAN GAZETECİLERLE 'İNSAN HAKLARI TEMELLİ HABERCİLİK ATÖLYESİ' DÜZENLEDİK

Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi olarak uyguladığımız insan hakları eğitimi programı kapsamında ilk durağımız Bursa oldu. İnsan haklarını ve hak ihlallerini haberleştirirken sorumlu bir gazetecilik pratiğine dair atölyeler dizisinin ilki 21-22 Şubat tarihlerinde yerelde çalışan basın mensuplarının katılımıyla gerçekleşti.

"Yerel Medya Çalışanlarıyla İnsan Hakları Temelli Habercilik Atölyesi" başlıklı buluşmamızda Bursa'daki gazetecilerin yanı sıra, Düzce, İstanbul, Safranbolu ve Karabük'ten de gazetecilerle de bir araya geldik. İki gün süren ve beş ayrı oturumdan oluşan atölye programına sekizi kadın, altısı erkek olmak üzere 14 gazeteci katıldı.

Yerel medya çalışanlarına yönelik hak odaklı habercilik eğitimlerimiz sayesinde hem yereldeki gazetecilerle buluşma hem de habercilikte insan hakları noktasında dil ve anlatımın önemini

paylaşma şansımız oldu. Gazetecilerin toplumu bilgilendirirken insan hakları noktasında sorumlu pozisyonlarına katkı sunmak amacıyla yapılan eğitimlerde, temel insan hakları ve bu haklar noktasındaki evrensel normları yeniden hatırladık, tartıştık.

İki gün süren atölye çalışmamızda, insan hakları alanında bilgi birikimine sahip gazeteci, avukat ve akademisyenlerin kolaylaştırıcılığında temel insan hakları kavramları ve hak haberciliği konusunda birlikte düşünme fırsatı bulduk. İlk gün temel insan hakları kavramlarını gazetecilik özelinde tartıştık; haberlerde ayrımcılığın görünümünü örnekler üzerinden birlikte analiz ettik. İkinci gün, gazeteciliğin neden insan haklarını koruma sorumluluğu taşıdığı üzerine haber örnekleri aracılığıyla yürüttüğümüz tartışmayı, insan hakları temelli haberciliğin nasıl yapılabileceğine ilişkin "iyi haber örnekleri" hazırlayarak tamamladık.

Ayrıca yerel medya çalışanlarının yaşadığı sorunlar çerçevesinde basın özgürlüğünü ve gazetecilerin haklarını konuştuk; yaşadıkları hak ihlallerini ve sorunları nasıl aşabileceğimizin yanıtlarını, dayanışmanın sunduğu olanaklar temelinde aradık.

Yerel medyada çalışan gazetecilerle bir araya geldiğimiz bu ilk eğitim çalışması insan haklarını esas alan bir haberciliği nasıl mümkün kılabileceğimiz konusunda oldukça verimliydi. Programımız çerçevesinde yerel medya çalışanlarıyla insan hakları temelli habercilik atölyelerimizi farklı illerde sürdürmeyi

planlıyorduk. Ancak COVID-19 salgınına yönelik alınması gereken tedbirler kapsamında atölye çalışmalarımızı erteledik.

COVID-19 salgınıyla birlikte yaşam hakkı başta olmak üzere sağlık hakkına erişim gibi temel insan haklarının birbirinden ayrı düşünülmemesi ve birbirimize bağlı olduğumuzu yeniden hatırladığımız bu süreçte basın özgürlüğünün ne kadar elzem olduğunu görmüş oluyoruz. Zira basın özgürlüğü bu dönemde, doğru bilgiye çeşitli kaynaklarla erişim, bilimsel verilerin kamuoyuyla paylaşılması gibi temel gazetecilik prensipleriyle halk sağlığının önemli bir teminatıdır.

Atölyemizde tartıştığımız insan hakları temelli haberciliğin etik ve politik sorumluluk prensibi, en çok da böylesi kriz dönemlerinin ihtiyaç duyduğu gazetecilik anlayışını ifade eder. Bu nedenle özgür ve çoğulcu bir medya, toplumdaki herkesin tüm haklarından yararlanabilmeleri için esastır.

Toplum olarak umutsuzluğa kapılmamak ve sosyalligimizi yeni dayanışma yolları ile üretmek gibi bir sorumluluğumuz var. Bu sorumluluğun görünür kılınmasında en ciddi pay sahibi olarak hak temelli haberciliği esas alan medya çalışanlarına hapisshanede ya da dışarda olduğuna bakmaksızın her zamankinden daha çok sahip çıkmalıyız.

Yerel Basın İnsan Hakları Eğitimi programımız en kısa zamanda farklı illerdeki atölyelerle devam edecek. Çalışmalarımıza ilgili duyuruları ve bilgileri web sitemizden takip edebilirsiniz.

İNSAN HAKLARI EĞİTİM FAALİYETLERİ

YENİ BİR ALFABE MÜMKÜN: FEMİNİST ALFABE

Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi tarafından tasarlanan Türkiye'nin ilk feminist alfabeti "Feminist Alfabe Seti" Mart ayı içerisinde basıldı.

Setimiz çocukların yeni, barışçıl, toplumsal cinsiyet kalıplarından sıyrılmış kelime ve kavramlarla tanışması için bir ilk araç...

Feminist Alfabe Seti; bir adet Feminist Alfabe Kitabı, bir adet Feminist Alfabe Uygulama Rehberi, iki adet poster ve bir set oyun kartından oluşuyor.

Feminist Alfabe Kitabı: Çocuklar yeni, barışçıl, toplumsal cinsiyet kalıplarından sıyrılmış kelime ve kavramlarla tanışın diye hazırlanmış bir "boardbook". Aktivizm, barış, eğitim hakkı, ısrar, merak, cesaret gibi kelimeler ve kelimeleri anlatan resimlerden oluşuyor.

Feminist Alfabe Uygulama Rehberi: Çocuklarla çalışacak kişiler için hazırlandı. Her bir kelime ile ilgili şu içeriğe sahip; neden bu kelimeyi seçtik, kelimenin anlamı, feminizm ve çocuk haklarıyla ilişkisi, arkadaş kelimeler (kavramı destekleyen kelimeler), kavramla ilgili kitaplar ve şarkılar, kavramla ilgili etkinlik. Kitapta 120 kadar kitap önerisi, 30'dan fazla etkinlik ve 28 çocuk şarkısı bulunuyor. Kitaptaki etkinlikler fotokopi ile çoğaltmaya ve kullanıma uygun tasarlandı.

Oyun Kartları: Kitapta yer alan kelimeleri tasvir eden resimlerinden oluşuyor. Oyun, resimlerin arkadaş kelimeler aracılığıyla anlatılarak kelimenin tahmin edilmesine dayanıyor.

Poster: Tüm kelime ve resimleri içeren poster.

Boş Posterler: Çocuklar kendi kelimelerini üretsinler ve resimlesinler diye hazırlanmış harf bölmeleri olan poster.

FEMİNİST ALFABE EKİBİNDE KİMLER VAR?

Feminist Alfabe'ye emek veren ekipte pek çok uzman ve dostumuz var. Metin yazarları Hatice Kapusuz, Özge Oğuz; resimleyen&tasarlayan Linda Nihan, son okuma Sibel Yükler, Zişan Kürüm, Yayın Koordinatörü Mehmet Onur Yılmaz.

FEMİNİST ALFABE SETİ'Nİ YARATICI EKİBİN AĞZINDAN DİNLEYELİM:

Feminist Alfabe ekibi Bültenimiz için paylaştı. İşte Feminist Alfabe ekibinin alfabe hikayesi:

Özge:

Feminist Alfabe benim için; çocukların kendi güçlerini fark edebildiği, birbirini destekleyip farklılıklarıyla yan yana durabildiği, ayrımcılıktan uzak, eşit ve özgür bireyler olabildiği, barışçıl bir dünyanın hayalinin ürünü. Hatice ile "Birlikte çocuk kitabı yazalım, dert edindiğimiz bir konuda olsun" diye yola çıktığımızda böyle geniş bir içeriğin fikri yoktu. Ardından yolumuzun Linda ve Onur'la kesişmesi sayesinde birlikte keyifle geçen bu çalışma sürecinden çocuklar ve çocuklarla çalışan yetişkinler için bu set ortaya çıktı.

İçerisinde aktivizm, barış, cesaret, çeşitlilik gibi kelimelerin olduğu Feminist Alfabe'yi yazdıktan sonra "çocuklarla çalışanları ne şekilde destekleyebiliriz" diye düşündük ve Feminist Alfabe Uygulama Rehberi'nin çalışmalarına başladık. Bu rehberde Feminist Alfabe'de yer alan kelimelerle ilgili açıklayıcı bilgilere, etkinliklere, öneri şarkı ve kitaplara yer verdik. Çocukların eli değsin, bu konu oyunlarla renklensin ve çocuklar arasında konuşabilsin diye kart seti, sınıflarda birlikte etkinlik yapabilmek için de alfabenin geniş posterlerini ekledik. Benim için dayanışma, işbirliği içinde

birbirimizi gözeterek keyifle ürettiğimiz, birlikte öğrendiğimiz bir süreç oldu. Bu kıymetli işin bir parçası olduğum için kendimi şanslı hissediyorum.

Lindanihan:

Feminist Alfabe Seti; normalde bir, iki ayda bir sürü çizim istenen, çizerin metni sindiremeden, ne olduğunu bile anlayamadan hızlıca bitirdiği projeler yanında uzun soluklu bir proje oluşuyla kariyerimde apayrı bir yere sahip oldu. Yaratıcı ekipte üç kadın olmak, uzak olsak da çok yakın hissetmek, birbirimizi dikkatle ve sakince anlamaya çalışarak, öz şefkatimiz azaldığında birbirimize bu detayı hatırlatarak projeyi yürütmüş olmak süreci daha da değerli kılıyor.

İllüstrasyon ve tasarım sorunsallarının çözümünde 7'den 70'e (hatta 3'den 70'e diyebiliriz) hitap ediyor olmamız çalışmanın sorumluluklarını arttırmış olsa da, farklılıklarına rağmen hep orta yolu bulmayı başaran bir ekip olmamız benim adıma projenin akıcılığını sağlayan önemli bir detay oldu. Özellikle ilk çıktığımız olan Feminist Alfabe Kitabı'nda bir kelimenin anlatımında çizilebilecek fazlaca fikir ve detay olmasına rağmen beyin fırtınası sonrası eskizler ile ortak sahnelemede karar kılmak, klişelerden uzak renkler ile karakterlerin fiziksel özelliklerindeki çeşitliliği korumak, araya bir yere yaratıcı ekibi, çok sevdiğimiz bisikleti, Ursula'yı ve tabii ki

ejderhalar ile müziği eklemeyi unutmamak önemli kriterlerimizden birkaçıydı. Çizimlere de yansıdığını düşündüğüm en önemli detay ise bu proje ile dokunacağımız hayatları, düşünme şekillerinin biçimlenmesi ve özgürleşme yollarında katkımızın büyüklüğünü biliyor ve projeye inanıyor olmanın güven ve mutluluğuydu sanıyorum.

Hatice:

Yaklaşık sekiz yıldır çocuk kitapları hayatımın önemli bir parçası. Günün birinde Feminist Alfabe Seti gibi kapsamlı bir çalışmayla çocuklara konuk olmayı beklemezdim sanırım. Alfabe benim için pek çok derdin, umudun kesimi. Öncelikle herkesin alçak sesle konuşmaya alıştığı bir dönemde bir kere bile adı "feminist olmasa mı" denmeden hazırlandı. Bu haliyle cesur. Hazırlanma süreci adıyla uyumlu bir şekilde feministti. Bu süreçte kimse kimsenin sesini kısmadı, bilgisiyile hiyerarşiler kurmadı, görünmez şiddet biçimleri bedenimizde çizikler bırakmadı. Hem ülkenin hem bireysel hikayelerimizin hoyratlığında dayanışma ve kız kardeşlikle hazırlandı. Hiçbir kimliğimizi kapıda bırakmadık, Özge'nin şiddetsiz iletişimden gelen yöntemleri yol açtı, Linda'nın bisikletli kadın olması çizimlere başka bir boyut kattı, çocuk kitaplarımız kelimelerin yanında kendilerine yer buldular. Böylelikle içindeki kelimelerin de adının da hakkını verdik sanırım."

"Birbirimize karşı değil, birbirimize doğru döndüğümüzde, çeşitliliğimizin değerini anladığımızda daha güçlü oluruz... ve birlikte adaletsizliğin kalın duvarlarını yıkabiliriz."

CYNTHIA MCKINNEY,
AMERİKALI SİYASETÇİ VE AKTİVİST

Feminist Alfabe Seti'ni isteyen okul, öğretmen, çocuklarla çalışan kişiler vb. Uluslararası Af Örgütü ile bağlantıya geçebilir ve ife@amnesty.org.tr

**HAKLAR İÇİN YAZ KAMPANYAMIZ BOYUNCA 41.182 İMZA TOPLADIK!
GENÇ İNSAN HAKLARI SAVUNUCULARI İÇİN HAREKETE GEÇEN
HERKESE TEŞEKKÜRLER.**

